

**ERŐSZAKOS
TÁMADÁSOK A
ROMÁK ELLEN
MAGYARORSZÁGON:
ITT AZ IDŐ A RASSZISTA
INDÍTÉK KIVIZSGÁLÁSÁRA**

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Az Amnesty International 2,8 millió támogatóból, tagból és aktivistából álló, több mint 150 országban és területen működő globális mozgalom, amely a súlyos emberi jogi sértések megszüntetéséért küzd.

Célunk egy olyan világ, ahol minden egyes ember élvezzi az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában foglalt jogokat és más nemzetközi emberi jogi normákat.

Függetlenek vagyunk minden kormánytól, politikai ideológiától, gazdasági érdekeltségtől vagy vallástól, főleg tagjaink anyagi támogatásából és közadományokból tartjuk fent magunkat.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Amnesty International Publications

Először kiadva 2010-ben.
Amnesty International Publications
International Secretariat
Peter Benenson House
1 Easton Street
London WC1X 0DW
United Kingdom
www.amnesty.org

Szj. Amnesty International Publications 2010

Index: EUR 27/001/2010 Hungarian
Eredeti nyelv: angol
Nyomtatva: Amnesty International,
International Secretariat, United Kingdom

Minden jog fenntartva. Ez a kiadvány szerzői jogvédelem alatt áll, de díj nélkül reprodukálható érdekképviselő, kampány és oktatás céljából, de nem viszonteladásra. A szerzői jog tulajdonosai azt kérik, hogy hatásvizsgálat céljából minden ilyen használatról tájékoztassák őket. A kiadvány más célokra való másolása, más kiadványokban való felhasználása, fordítása vagy adaptálása esetén a kiadótól előzetes írásbeli engedélyt kell beszerezni, és esetlegesen díjat is kell fizetni. Engedély és további információ a copyright@amnesty.org email címen igényelhető.

Fotó: A sárga ház Tatárszentgyörgyön, Magyarországon, ahol Cs. Róbertet és öt éves fiát 2009. február 23-án meggyilkolták. A jelentések szerint szándékos gyújtogatást követően próbálták házukból menekülni, amikor agyonlőtték őket. 2010. február.
© Amnesty International

TARTALOMJEGYZÉK

Szójegyzék	5
1. Bevezetés.....	7
Módszertan	8
2. Háttér	10
Romák sérelmére 2008-ban és 2009-ben elkövetett erőszakos támadások.....	13
3. Gyűlölet-bűncselekmények = traumatizáló bűncselekmények	15
4. A nemzetközi jog és a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos normák	17
5. A gyűlölet-bűncselekmények tilalma: Jog és gyakorlat	20
Ki dönt a bűncselekmény jogi minősítéséről?	22
Hogyan állapítják meg a bűncselekményt?	22
Milyen adatok állnak rendelkezésre a gyűlölet-bűncselekményeket illetően?	23
6. A rasszista motiváció elismerésének hiánya.....	24
Iránymutatások.....	25
Adatok.....	25
Képzés	26
7. Mulasztások a nyomozás, a vádemelés, és a büntetés során	27
Kifejezetten a gyűlölet-bűncselekmények vizsgálatára vonatkozó eljárások hiánya	29
A rasszista motivációra vonatkozó bizonyítékok felhasználása a bíróságon	31
8. A jogorvoslat biztosításának elmulasztása	34
Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés	34
Jóvátétel és kárenyhítés.....	37
Pénzügyi, orvosi, pszichológiai és szociális segítségnyújtás.....	37

9. A gyűlölet-bűncselekmények figyelemmel kísérése	39
Összegzés és ajánlások.....	41
A gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó jogszabályok végrehajtásával kapcsolatban	42
A közösség tagjai elleni bűncselekmények nyilvántartásával kapcsolatban	43
Az áldozatsegítéssel kapcsolatban	43
Végjegyzet	44

SZÓJEGYZÉK

Btk. Magyar Büntető Törvénykönyv

CERD ENSZ Faji Diszkrimináció Ellenes Bizottsága

ECHR Emberi Jogok Európai Egyezménye

ECtHR Emberi Jogok Európai Bírósága

ECRI Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság

EBESZ Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet

EBESZ ODIHR: EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala

EBH Egyenlő Bánásmód Hatóság

ENSZ Egyesült Nemzetek Szervezete

ERRC Európai Roma Jogok Központja

EU Európai Unió

EUMC Rasszizmus és Idegengyűlölet Európai Megfigyelőközpontja

FRA Európai Unió Alapjogi Ügynöksége

ICERD Faji Megkülönböztetés Valamennyi Formájának Kiküszöböléséről Szóló Nemzetközi Egyezmény

NNI Nemzeti Nyomozó Iroda

NEKI Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda

NBH Nemzetbiztonsági Hivatal

TASZ Társaság a Szabadságjogokért

- 6 Erőszakos támadások a romák ellen Magyarországon
Itt az idő a rasszista indíték kivizsgálására

MAGYARORSZÁG TÉRKÉPE

Támadássorozat 2008-2009

1. Galgagyörk	2008. július 21-én több lövést adtak le romák lakta három házra.
2. Piricse	2008. augusztus 8-án Molotov-koktélok dobta két romák lakta házra.
3. Nyíradony	2008. szeptember 5-én rálőttek egy roma házra.
4. Tarnabod	2008. szeptember 29-én öt romák által lakott házra dobta Molotov-koktélt és lőttek rá.
5. Nagycséc	2008. november 3-án Molotov-koktélt dobta egy roma család házára.
6. Alsózsólc	2008. december 15-én rálőttek egy roma nőre (aki nem szenvedett sérülést), és egy férfira (aki életveszélyes sérülést szenvedett).
7. Tatárszentgyörgy	2009. február 23-án Cs. Róbertet és 4 éves fiát megölték.
8. Tiszalök	2009. április 22-én egy 54 éves roma férfit lelőttek.
9. Kisléta	2009. augusztus 2-án B. M. özvegyasszonyt meggyilkolták, vele élő 13 éves lánya, B. K. súlyos sérülésekkel túlélte a támadást.

A jelentésben felhasznált egyéb esetek

Szeged	2008. január 22-én egy roma asszonyra és lányára rátámadt öt fiatal.
Fényeslitke	2008. június 15-én egy 14 éves roma fiút, H. K.-t agyonszúrták, és unokatestvére N. F. súlyos sérüléseket szenvedett.
Olaszliszka	Egy nem-roma tanárt a helyi romák egy csoportja megölt, ezt követően a helyi romaellenes csoportok zarándokhelyévé vált.
Kiskunlacháza	2008. novemberében, egy 14 éves lányt gyilkoltak meg, a helyi polgármester arra utalt nyilatkozatában, hogy az elkövetők romák voltak.

1. BEVEZETÉS

„Mindegy, mit csinálunk, hogyan próbálunk bizonyítani a többségi társadalom és önmagunk előtt is. Csak az számít, hogy cigánynak születtünk”.

Kóka Ágnes, a Tiszaalkövi meggyilkolt áldozat hozzátartozója

Az Amnesty International 2008 óta számos romák, illetve vagyonuk ellen Magyarországon elkövetett erőszakos támadásról értesült. Ezek a jelentések többek között leírást adnak a kilenc esetből álló, a roma közösség tagjai ellen 2008-ban és 2009-ben Magyarországon elkövetett támadássorozatról, amely a rendőrség szerint hat emberéletet követelt.

A magyar hatóságok kötelesek megakadályozni a hátrányos megkülönböztetést és biztosítani a jogorvoslati lehetőséget a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai részére. Az Amnesty International a kilenc támadás egyes eseteire, valamint egyéb bejelentett incidensekre kiterjedő kutatása alapján arra a megállapításra jutott, hogy a magyar hatóságok nem ismerték fel és nem léptek fel hatékonyan a romák elleni erőszak ellen Magyarországon, többek között azzal, hogy elmulasztották az esetleges rasszista motiváció kivizsgálását. Ez a jelentés részletesen kitér a magyar büntetőjogi rendszer néhány, a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos hiányosságára. Ugyan léteznek gyűlölet-bűncselekményre vonatkozó rendelkezések, de ezek végrehajtása nem megfelelő, többek között azért, mert a rendőrségnek nincs megfelelő kapacitása arra, hogy felismerje és kivizsgálja a gyűlölet-bűncselekményeket, és nincsenek képzések, melyek növelnék a hatékonyságukat e téren. Ugyancsak hiányzik a rendőrök részére készült általános iránymutatás arra vonatkozóan, milyen módon kell az ilyen típusú bűncselekményeket kivizsgálni, valamint hogyan kell kezelni az állítólagos áldozatokat. Szintén hiányzik az ügyészeknek készült iránymutatás, hogy miként kell felügyelniük az ilyen esetek nyomozását. A gyűlölet-bűncselekmények áldozatai részére biztosított állami segítség és támogatás pedig nem megfelelő. A megelőzést illetően a hatóságok nem tesznek hatékony intézkedéseket a probléma jellegének és mértékének feltérképezése érdekében, többek között azért, mert nem gyűjtenek részletes, etnikai szempont szerint lebontott adatokat a gyűlölet-bűncselekményekről, ami a tendenciák felismerését és így a megfelelő programok kidolgozását is akadályozza.

A jelentés a hatóságok részére tett ajánlásokkal zárul, miszerint tegyenek hatékony és az emberi jogi követelményeknek megfelelő intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben megakadályozzák a rasszista támadások elkövetését Magyarországon. Továbbá biztosítsák, hogy az ilyen eseteket azonnal, függetlenül, pártatlanul és alaposan kivizsgálják, a felelősöket tisztességes eljárás során bíróság elé állítsák, a sértetteket pedig méltósággal kezeljék, és megfelelő jóvátételben részesítsék úgy, hogy a hatóságok eljárása összhangban álljon a nemzetközi emberi jogi normák szerinti kötelezettségeikkel.

Magyarország számos nemzetközi emberi jogi egyezmény részes államaként¹ köteles hatékony intézkedésekkel megakadályozni a diszkriminációt és megvédeni az embereket az olyan támadásoktól, mint amelyeket 2008-2009-ben követtek el, és minden más, újabb romák ellen elkövetett támadásoktól. Ha ilyen incidensek történnek, a hatóságok kötelesek azonnal hatékony és független vizsgálatot kezdeményezni, és azt nagy alapossággal lefolytatni. Ha vannak arra utaló jelek vagy állítások, hogy az erőszakos cselekményt, vagy más bűncselekményt rasszista attitűdök motiválták, a hatóságoknak ezt ki kell vizsgálniuk, és nagyon határozottan kell reagálniuk, újra megerősítve, hogy a társadalom elítéli a rasszizmust és a faji gyűlöletet. Magyarországnak a jog uralmának diszkriminációmentes tiszteletben tartására vonatkozó nemzetközi jogi kötelezettségei azt is megkövetelik a magyar hatóságoktól, hogy biztosítsák, a kisebbségek bízhatnak abban, hogy a hatóságok képesek megvédeni őket a rasszista erőszak fenyegetésétől.²

Az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatalának meghatározása alapján a gyűlölet-bűncselekmény olyan személy vagy vagyon ellen elkövetett bűncselekmény, amit az áldozat valamely csoporthoz vélt vagy valós tartozása, vagy ahhoz fűződő kapcsolata, kötődése, vagy annak támogatása miatt követnek el. Egy csoport definiálható valós vagy vélt faji, vallási, nemzeti vagy etnikai származás, szellemi vagy testi fogyatékoság, szexuális orientáció, vagy más hasonló tulajdonság alapján.³

Ez a jelentés a romák ellen elkövetett bűncselekményekre adott hatósági reakcióval foglalkozik. A jelentés a „rasszizmus” és a „rasszista motiváció” fogalmát tágran értelmezi. Ide tartozik az idegengyűlölet, az antiszemitizmus és az intolerancia. A jelentés a „rasszista indíttatású bűncselekményt” és a „gyűlölet-bűncselekményt” egymás szinonimájaként használja. Ugyanakkor a magyar rendszerrel kapcsolatosan megállapított strukturális hiányosságok nemcsak a romák ellen elkövetett bűncselekményekre vonatkoznak, hanem más, gyűlölet-bűncselekményekkel érintett társadalmi csoportokra is.⁴

MÓDSZERTAN

A jelentés az Amnesty International delegációjának magyarországi látogatása során végzett kutatásán alapul. A delegáció 2010 februárjában és márciusában öt, magánszemélyek (más néven nem-állami szereplők) által elkövetett erőszakos támadásokkal érintett roma közösséghez látogatott el. A kutatás során a delegáció tagjai találkoztak azokkal a családokkal, akiket a támadások közvetlenül érintettek, a roma közösség tagjaival, a helyi roma kisebbségi önkormányzatok képviselőivel,⁵ a helyi polgármesterekkel; helyi és megyei rendőrökkel, valamint megyei ügyészekkel és bírókkal. A kutatás részeként a delegáció tagjai találkoztak az állami hatóságok képviselőivel, többek között az akkori Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium rendészeti államtitkárával; a parlamenti Emberi Jogi Bizottság elnökével, a Nemzetbiztonsági Hivatal munkáját vizsgáló parlamenti Nemzetbiztonsági Bizottság munkacsoportjának elnökével, a Legfőbb Ügyészség képviselőivel, az Országos Rendőr-főkapitányság képviselőivel – beleértve a Nemzeti Nyomozó Irodát, amely a romák elleni támadássorozat ügyében folytatta a nyomozást 2008-ban és 2009-ben – a Független Rendészeti Panasztestület képviselőivel, és a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosával. Az Amnesty International delegációja szintén találkozott az emberi jogi és a diszkrimináció-ellenes munkát végző civil szervezetek vezetőivel, roma aktivistákkal és a támadások áldozatait képviselő ügyvédekkel.

A jelentésben részletezett egyéni esetekkel kapcsolatos ismeretek az áldozatok családtagjaival és jogi képviselőikkel, a rendőrséggel, civil szervezetekkel készített interjúkból, valamint a rendelkezésre álló bírósági iratokból származnak. Az egyéb információforrások közé tartoznak a magyar kormány képviselőinek állásfoglalásai, a bűnügyi statisztikák, valamint az ellenőrző szervek jelentései, beleértve a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosának beszámolóit, és a Független Rendészeti Panasztestület állásfoglalásait.

2. HÁTTÉR

2006 óta Magyarország sorozatos politikai megrázkódtatásokat élt át, ami a szocialista miniszterelnök, Gyurcsány Ferenc lemondásával tetőzött 2009 tavaszán. A költségvetési hiány csökkentése és a mélyülő gazdasági válság enyhítése érdekében Magyarország 20 milliárd eurós sürgősségi hitelt vett fel nemzetközi pénzügyi intézményektől és az EU-tól 2009-ben. A hitelt Magyarország többek között azzal a feltétellel kapta, hogy csökkenti az állami szektorban dolgozók bérét, a nyugdíjakat, a szociális juttatásokat és egyéb más kormányzati kiadásokat.⁶

A romákat erőteljesen sújtja a szegénység Magyarországon. A Világbank 2005-ös jelentése szerint, a szegénység a romák körében eléri a 26,3 százalékot – amely hétszerese a nem romákat érintő szegénységnek, ami összesen 3,6 százalék.⁷ A roma közösség számára Magyarországon komoly problémát jelent a marginalizálódás és a hátrányos megkülönböztetés az oktatáshoz, a lakhatáshoz és a foglalkoztatáshoz való hozzáférés terén. A roma gyerekeket gyakran helyezik értelmi fogyatékos gyermekek számára létrehozott speciális iskolákba, vagy szegregált roma osztályokba és iskolákba. A helyi hatóságok diszkriminatív szabályai és gyakorlata akadályozzák a roma családok szociális lakáshoz való jutását.⁸ A munkanélküliség aránya a romák körében a becslések szerint 70 százalék, több mint tízszerese az országos átlagnak.⁹

A Magyarországon elkövetett romák elleni erőszakos incidensekről szóló 2010 júniusában kiadott jelentésében az EBESZ-ODIHR megjegyezte, hogy a romák gyakrabban válnak „bűnbakká” és őket hibáztatják az ország jelenlegi társadalmi-gazdasági problémáiért, mivel nagyobb részük megélhetése állami támogatásoktól függ.¹⁰ A rasszista támadások számának növekedését Turi András, a volt Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium akkori rendészeti államtitkára is elismerte, és azt nyilatkozta az Amnesty International-nek 2010 februárjában, hogy ennek egyik oka a társadalomban uralkodó jelentős romaellenesség. Az Európai Bizottság foglalkoztatásért, szociális ügyekért és esélyegyenlőségért felelős biztosa, Vladimír Špidla, aggodalmát fejezte ki a roma közösség tagjai ellen Magyarországon elkövetett támadásokkal kapcsolatban egy 2009 februárjában tett nyilatkozatában. Úgy vélte, hogy bizonyos esetekben a romák válnak bűnbakká a lakosság szemében a mélyebb társadalmi problémák miatt.¹¹

2006 óta a nemzetközi emberi jogi megfigyelő testületek, állami tisztviselők, civil szervezetek és a kutatási intézmények aggodalmukat fejezik ki a faji előítélet és az intolerancia magyar közbeszédben való terjedésével kapcsolatban.¹² A nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa 2006-os beszámolójában a Magyar Gallup Intézet 1997-ben készített jelentését idézte, amely szerint „minden második magyar felnőtt nyíltan vállalja, hogy idegenkedik a cigányoktól”, valamint egy 2005-ös TÁRKI-elemzésre hivatkozott, „mely szerint a magyar felnőtt lakosság ... 80%-a úgy látja, hogy a romák gondjai megoldódna, ha végre elkezdenének dolgozni, és 62% értett egyet azzal, hogy a bűnözési hajlam a romák vérében van”.¹³ A közvélemény-kutatások eredményének elemzése során az országgyűlési biztos arra figyelmeztetett, hogy elgondolkodtató, hogy Magyarországon a roma-ellenes előítélet kinyilvánítása nem számít „szalonképtelennek”.

2007 augusztusában megalakult a szélső-jobboldali Magyar Gárda. 2009 júliusában a Fővárosi Ítéltábla ítéletében megállapította, hogy a Magyar Gárda tevékenységét az egyesületi joggal visszaélve végzi, működése a cigány népcsoport szabadságának és jogainak sérelmével jár, és ezért betiltotta a szervezetet. Alapításának időpontja és 2009 decembere között, amikor a Legfelsőbb Bíróság helybenhagyta felosztatását, a Magyar Gárda tagjai egyenruhába öltözve tartottak gyűléseket és meneteltek országszerte, a jelentős roma lakossággal rendelkező falvakban is, és a „magyarok” védelmére szólítottak fel az embereket az úgynevezett „cigánybűnözés” ellen.¹⁴ A Magyar Gárda egyik „cigánybűnözés” elleni tüntetését Tatárszentgyörgyön tartották 2007. december 9-én. A média szerint a felvonuláson felszólalók szegregációs politikát, és a romákkal szemben alkalmazott pozitív diszkrimináció beszüntetését követelték.¹⁵ A Magyar Gárdához szorosan kapcsolódik a 2002-ben létrehozott „Jobbik” elnevezésű politikai párt, amely rendszeresen használ erősen cigányellenes, és mostanában egyre gyakrabban, antiszemita retorikát.¹⁶ Magyarország 22 európai parlamenti képviselői helyéből a Jobbik három hellyel rendelkezik. A 2010. áprilisi parlamenti választásokon a párt a szavazatok 12 százalékát kapta, 47 helyet szerezve ezzel, és így a harmadik legnagyobb pártként került be a magyar országgyűlésbe.¹⁷

A „cigánybűnözés” narratívát, ami a széles körben elterjedt romák elleni előítéletet ismétli és erősíti meg, eltérő mértékben ugyan, de a média és a politikai intézmények is a magukévá tették. Ez a narratíva összefüggést sugall a bűnözés és az etnikai származás között, annak ellenére, hogy Magyarországon nem gyűjtenek adatokat a bűnözők etnikai hovatartozásáról. Amint ezt a következő két eset is illusztrálja, a romaellenes hangulat egyre jobban átszövi a bűnözésről szóló vitákat.

OLASZLISZKA

2006-ban egy kelet-magyarországi faluban, Olaszliszkan történt egy azóta jelképpé vált eset, amit gyakran hoznak példaként a „cigánybűnözésre”, és ezért sokszor felhasználják roma-ellenes beszédekben is. A híradások szerint Szőgi Lajos, egy nem roma származású tanár a falun kocsival áthajtva majdnem elsodort egy roma kislányt. A helyi romák egy csoportja körülvette az autót, kirángatta belőle Szőgi Lajost, és megölte. A nyomozást követő perben az egyik elkövetőt életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélték emberölésért, öten 15 év fegyházbüntetésre kaptak, és két elkövetőt pedig 10 év fiatalkorúak börtönében letöltendő szabadságvesztésre ítélték. Azóta Olaszliszka a különböző romaellenes csoportok, köztük a Magyar Gárda, zarándokhelyévé vált.

KISKUNLACHÁZA

2008 novemberében a Közép-Magyarországon található Kiskunlacházán egy 14 éves lány meggyilkolását követően a helyi polgármester nyilatkozatával azt a benyomást keltette, hogy az elkövetők romák voltak, annak ellenére, hogy a rendőrség soha nem tett ilyen kijelentést.¹⁸ A helyi önkormányzat a gyilkosságot követően demonstrációt tartott „az erőszak ellen az életért” címmel, ahol a polgármester, Répás József beszédet mondott, amiben azt sugallta, hogy az elkövetők romák voltak. Hét hónappal később egy nem roma férfi beismerte a gyilkosság elkövetését. Majdnem egy évvel a történetek után, egy a Jobbik által szervezett demonstráción, amelyen a betiltott Magyar Gárda 300 tagja is részt vett, a polgármester felolvasta a miniszterelnöknek címzett levelét, amelyben azt írta „hogy a kormány mindent megtett a Magyar Gárda betiltására, mondván, az félelmet kelt. De miért nem tiltja be a cigány szabadcsapatokat, amelyek felfegyverkezve egész megyéket tartanak rettegésben és rendőrökre is büntetlenül rátámadhatnak?”¹⁹ 2010. január 19-én az Egyenlő Bánásmód Hatóság²⁰ megállapította, hogy a polgármester ezzel megsértette az egyenlő bánásmódról szóló törvényt és felszólította őt, hogy tartózkodjon a törvénytelen, zaklató és diszkriminatív szóbeli és írásbeli kijelentésektől, valamint elrendelte határozatának nyilvánosságra hozatalát.

Arra a felfogásra, hogy a romák a bűnözés forrásai, vagy potenciális forrásai a Magyar Helsinki Bizottságnak a rendőrség igazoltatási gyakorlatával kapcsolatos 2007-ben és 2008-ban végzett kutatása mutatott rá először. A kutatás egyik megállapítása az volt, hogy a romákat aránytalanul többe célozza a rendőrség az igazoltatások során. A jelentés szerint a romáknak háromszor nagyobb esélye van arra, hogy igazoltassák őket, mint a nem roma személyeknek.²¹ Annak ellenére, hogy nincs adatgyűjtés az elkövetők és az áldozatok etnikai hovatartozásáról, a média, a politikusok és a rendőrség képviselői rendszeresen beszélnek „roma elkövetőkről”. Például, 2009. január 30-án a miskolci rendőrfőkapitány, Pásztor Albert, azt nyilatkozta a sajtónak, hogy a megelőző hónapokban történt valamennyi rablást romák követték el. Azt is mondta, hogy a rendőrség feladata felhívni a lakosság figyelmét a romakérdésre, és azt javasolta, hogy a magyarok kerüljék a kocsákat bizonyos városrészekben, hogy ne váljanak roma elkövetők áldozatává.²² Bár az Országos Rendőr-főkapitányság a nyilatkozata miatt először leváltotta Pásztor Albertet, azonban a helyi és megyei rendőrség által kifejezésre juttatott támogatás és szimpátiatüntetések követően, két nap múlva az országos rendőrfőkapitány visszahelyezte a pozíciójába. A döntést pedig jóváhagyta az akkori igazságügyi és rendészeti miniszter.

2009 májusában a Jobbik együttműködési megállapodást írt alá a Tettrekész Magyar Rendőrségi Szakszervezettel, amely körülbelül 6000 taggal rendelkezik, így a magyar rendőrségi állomány mintegy 13 százalékát tudja soraiban.²³ A megállapodás szerint a Jobbik vállalja, hogy – ha kormányalakító párt lesz – a koalíciós tárgyalások sarkalatos pontjaként igyekszik majd a szakszervezet különböző javaslatait, többek között a halálbüntetés visszaállítását képviselni. A szakszervezet pedig megígérte, hogy aktívan részt vesz a párt rendészeti jellegű és a munkavállalók helyzetét javító programjának kidolgozásában.²⁴ A megállapodás aggodalmat keltett, mivel nyilvánvalóvá tette a romaellenes érzelmek, valamint az antiszemitizmus terjedését a magyar rendőrség soraiban. Médiajelentések szerint, a Legfőbb Ügyészségi vizsgálat arra a következtetésre jutott, hogy az együttműködési megállapodást fel kell bontani, mert a szakszervezet elnökének és főtitkárának nem volt törvényes felhatalmazása az együttműködés aláírására.²⁵

Az EBESZ-OHRID megjegyezte, hogy a gyűlölet-bűncselekmények sajátos társadalmi, politikai és gazdasági körülményekből fakadnak, amelyek táplálják a sztereotípiákat és előítéleteket. Ezen sajátos körülmények fontosságát az államok – köztük Magyarország – már korábban elismerték, és többször vállaltak kötelezettséget az előítéletek és sztereotípiák leküzdésére²⁶ és kifejezték aggodalmukat a „rasszista, idegengyűlölő és diszkriminatív közbeszédvel kapcsolatosan”.²⁷

Tekintettel a romák elleni előítélet elterjedtségére, meg kell vizsgálni, hogy milyen a diszkriminációt tiltó és megelőző mechanizmusok léteznek Magyarországon, és hogy vannak-e a rasszista indíttatású incidensekre és bűncselekményekre reagáló olyan mechanizmusok a magyar büntetőjogi rendszerben, amelyek megkülönböztetés nélkül biztosítják az áldozatok igazságszolgáltatáshoz és jóvátételhez való hozzáférését. Például, mi történik azokban az esetekben, amikor a roma közösség tagjai – akiket gyakran a bűnözés forrásának tartanak – bűncselekmények áldozataivá válnak?

ROMÁK SÉRELMEIRE 2008-BAN ÉS 2009-BEN ELKÖVETETT ERŐSZAKOS TÁMADÁSOK

2008 januárja és 2009 augusztusa között a roma közösség tagjai ellen Molotov-koktéllal és lőfegyverrel elkövetett támadássorozatot hajtottak végre, amelyben hat ember életét veszítette, de emellett számos egyéb támadás is érte a romákat, amelyek azonban nem kerültek az újságok címlapjára.²⁸ Ezek a magyarországi romák elleni támadások mélyen traumatizálták az érintett egyéneket és a roma közösséget.

ROMA KÖZÖSSÉG ELLENI TÁMADÁSSOROZAT 2008 – 2009

A rendőrség szerint²⁹ a roma közösség tagjai ellen 2008-ban és 2009-ben elkövetett támadások közül kilenc eset volt hasonló. Az elkövetők Molotov-koktélt és lőfegyvert használtak; általában két ember lőtt sörétes puskával közélről. Bár a merényletek áldozatai különböző helyeken laktak az országban, házaik többnyire a települések szélén, autópályák közelében helyezkedtek el. A támadások félelmet okoztak a roma közösség tagjai között az egész országban. Erre reagálva, egy program keretén belül a rendőrség számos intézkedést tett, melyek célja a közösség biztonságának megerősítése volt. Kezdetben csak azokban a megyékben tettek lépéseket, ahol a támadások történtek. 2009 áprilisában azonban az intézkedéseket kiterjesztették a „veszélyeztetett településekre” is, ahol a rendőrség úgy vélte, hogy hasonló támadások várhatóak. Ezeken a területeken az esti és a kora reggeli órákban járőröztek a rendőrök.

A Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) – az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóságának kiemelt ügyekkel foglalkozó nyomozó hatósága – az Amnesty International-nek azt nyilatkozta, hogy az ötödik eset után, amikor 2008 novemberében Nagycsécen két embert meggyilkoltak, az NNI esetleges rasszista motivációval elkövetett bűncselekmény-sorozatként kezdte vizsgálni az öt esetet. Az Amerikai Magyar Nagykövetség azonban egy kicsit másképpen fejtette ki ezt a 2009 áprilisában kiadott összefoglalójában, amelyben a magyar hatóságok a roma közösség tagjai ellen elkövetett, erőszakos bűncselekményekkel kapcsolatos intézkedéseit részletezte. Az összefoglaló szerint a nagycsécsi és a tatárszentgyörgyi gyilkosságokkal kapcsolatos vizsgálat akkor még folyamatban volt. Azonban nem találtak olyan bizonyítékot (felírat, szórólap, stb.), ami egyértelműen rasszista indítékra utalt volna, és nem jelentkezett olyan szélsőséges, vagy illegális szervezet, amely felelősséget vállalt volna a támadásokért.³⁰

A következő kilenc esetről tartja úgy a rendőrség, hogy részét képezte a támadássorozatnak, amelyet állítólagosan ugyanazon elkövetők hajtottak végre:

2008. július 21-én nem sokkal éjfél után több lövést adtak le három roma házra Galgagyörkön. Senki sem sérült meg. A nyomozás során a rendőrség rasszista motivációra és a közösségek közötti erőszakra is gyanakodott. Néhány héttel az esetet megelőzően a faluban összeccsapások történtek a Magyar Gárda és a roma közösség között.

2008. augusztus 8-án Molotov-koktélokot dobtak két roma házra Piricse szélén, majd a tettesek elkezdtek lövöldözni. Egy személy életveszélyes sérüléseket szenvedett.

Két támadás történt 2008 szeptemberében, amelyben senki sem sérült meg: szeptember 5-én egy roma család házára lőttek rá Nyíradonyban, és szeptember 29-én Molotov-koktélokot dobtak és lövéseket adtak le öt roma család házára Tarnabodon.

2008. november 3-án az éjszaka folyamán Molotov-koktélt dobtak egy roma család házára Nagycsécen. Két embert agyonlőttek, amikor menekülni próbáltak az égő házukból.

Egy roma férfi súlyos, társa pedig kisebb sérülést szenvedett Alsózsoltán, miután rájuk lőttek 2008. december 15-én.

2009. február 23-án Tatárszentgyörgyön Cs. Róbertet³¹ és a négy éves fiát lelőtték, miközben megpróbáltak menekülni a házukból, amelyet Molotov-koktélokkal gyújtottak fel. A rendőrség a nyomozás kezdetén balesetként kezelte az ügyet. A boncolás később megerősítette, hogy az áldozatok halálát lőtt seb okozta. (lásd az esetet a hetedik fejezetben).

2009. április 22-én egy 54 éves roma férfit lőttek agyon Tiszalökön, amikor épp munkába indult. Az akkori miniszterelnök szerint a gyilkosság „alávaló, alattomos, orvul elkövetett tett” volt.

A támadássorozat kilencedik esetére egy kis faluban, Kislétán került sor, 2009. augusztus 2-án. Egy özvegyasszony, M.B. meghalt, 13 éves lánya, B.K., aki túlélte a támadást, súlyos sérülést szenvedett. A támadást elítélték a kormányzati tisztviselők, valamint az akkori miniszterelnök azt nyilatkozta a támadással kapcsolatban, hogy „az újabb embertelen támadás cigány emberek ellen irányult, de a gyilkosok az egész nemzetre rontottak rá”.

A 2008-ban és 2009-ben a Magyarországon elkövetett romák elleni erőszakos támadássorozat áldozatai közé tartozott egy negyvenes éveiben járó pár, egy idősebb férfi, egy apa és négyéves fia, valamint egy egyedülálló anya és 13 éves lánya, akik az ország különböző falvaiban laktak. A rendőrség ezt a kilenc támadást egy csoportba sorolta, és a romák ellen elkövetett szervezett támadásként kezdte vizsgálni. A nyomozást a Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) vezette. A roma közösség tagjai ellen ugyanezen időszak alatt elkövetett más bűncselekményeket, „szórványos, szervezetlen támadásnak” minősítette a rendőrség, és nem az NNI folytatta a nyomozást ezekben az ügyekben.³² 2008 novemberében, a rendőrség létrehozott egy 50 tagból álló speciális nyomozói egységet az NNI-n belül, kifejezetten a támadássorozat kivizsgálására. Az egység tagjainak számát 100-ra emelték 2009 áprilisában. 2009. augusztus 21-én Debrecenben az NNI négy embert, a támadás-sorozat feltételezett elkövetőit letartóztatott.³³ 2010. június végén a rendőrség bejelentette, hogy lezárta a nyomozást, és vádemelési javaslatot tett a négy gyanúsított ellen bünszervezetben, több emberen elkövetett emberölés, rablás, löfegyverrel való visszaélés, valamint rongálás miatt. Három gyanúsítottat DNS minta és fegyverelemzés alapján vádolnak, a negyediket pedig bűnsegédnek tartják.³⁴ 2010 szeptemberében a Pest Megyei Főügyészség benyújtotta a vádiratot a romák elleni támadássorozat ügyében. A jelentések szerint a vádirat alapján három gyanúsítottat aljas indokkal, több emberen elkövetett emberöléssel vádolnak.³⁵ A negyedik gyanúsítottat pedig kitervelten, több emberen elkövetett emberölés büntetében, bűnsegédlettel vádolnak.³⁶

3. GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNYEK =TRAUMATIZÁLÓ BŰNCSELEKMÉNYEK

„A mai napig [18 hónappal a gyilkosság után] is az öngyilkosságot fontolgatom. Nem tudom kivenni a fejemből [...] Több alkalommal jártam a vasúti síneknél [hogy a vonat alá ugorjak...] Nagyon nehéz nekem, sőt a feleségemnek, és természetesen az egész családnak”.

H. József, a Fényeslitkén 2008 júniusában leszúrt roma fiú édesapja

Az EBESZ meghatározása alapján a gyűlölet-bűncselekmények közé azok „a személy vagy vagyon ellen elkövetett bűncselekmények tartoznak, ahol az áldozatot, az épületet, vagy a bűncselekmény célpontját valamely társadalmi csoporthoz való vélt vagy valós tartozása, vagy ahhoz fűződő kapcsolata, kötődése, illetve annak támogatása miatt választják ki.”³⁷ Az Európai Emberi Jogi Bíróság (a továbbiakban: az Európai Bíróság) hangsúlyozta, hogy a rasszista erőszak – a gyűlölet-bűncselekményeknek egy sajátos formája, amelyet faji gyűlölet motívál – kifejezetten sérti az emberi méltóságot, és ezért különös figyelmet és erőteljes fellépést igényel.³⁸

A gyűlölet-bűncselekmények éppúgy hatással vannak a társadalom egészére, mint az érintett személyekre és közösségeikre. A gyűlölet-bűncselekményeket gyakran nevezik „az előítélet bűnügyi megnyilvánulásának” melynek során az áldozatok mind fizikailag, mind érzelmileg sérülnek, mivel az ilyen bűncselekmények az áldozat identitásának lényegét támadják.³⁹ Az áldozatokra gyakorolt hatásokkal foglalkozó tanulmányok megállapították, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai intenzív kiszolgáltatottságot és dühöt éreznek, valamint depresszióssá válnak és nehézségeik támadnak az interperszonális kapcsolatokban. Ezek a tünetek megegyeznek a poszttraumás stressz tüneteivel. Az Amerikai Pszichológiai Társaság kutatása szerint a gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak több időre van szüksége ahhoz, hogy feldolgozzák a velük történeteket, mint az olyan bűncselekmények áldozatainak, amelyekben az előítélet nem játszott szerepet.⁴⁰ Sőt, a gyűlölet-bűncselekmények arra a közösségre vagy csoportra is kihatással vannak, amelynek az áldozat tagja. „A csoport többi tagja is áldozattá válik [...] a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai, valamint a csoportok, amelynek tagjai, kerülni kezhetnek bizonyos üzleteket [...], megváltoztathatják napi szokásaikat [...] félve attól, hogy célponttá válhatnak.”⁴¹ A gyűlölet bűncselekmények hatása

azonban túlmutat az egyéni és a közösségi, amihez az áldozat tartozik – a gyűlölet-bűncselekmények sértik a társadalomnak a polgárai egyenlőségéhez fűződő értékeit. Amint azt az Európai Bíróság megállapította Nachova és mások kontra Bulgária ügyben:

„A rasszista erőszak kifejezetten sérti az emberi méltóságot, és tekintettel a veszélyes következményeire, különös éberséget és erőteljes fellépést kíván a hatóságoktól. Ezért a hatóságok kötelesek minden rendelkezésre álló eszközt felhasználni a rasszizmus és a rasszista erőszak ellen, ezáltal megerősítve egy olyan demokratikus társadalom jövőképét, ahol a másság nem a félelem, hanem a gazdagodás forrása lehet.”⁴²

A romák személye és vagyona ellen 2008 januárja és 2009 augusztusa között elkövetett bűncselekmények sora félelmet teremtett a roma közösségben. Az érintett városokban és falvakban készített interjúk során a roma közösség tagjai azt nyilatkozták az Amnesty International-nek, hogy nem érzik magukat biztonságban:

*„Amióta ez történt [B.M. ellen elkövetett emberölés Kislétán], már nem tudok az ajtó mellett aludni”.*⁴³

B.M. egy rokona

„A félelem áttért más falvakra és megyékre. A romák féltek mindenhol, úgy érezték, hogy a rendőrség nem tudja megvédeni őket”.

A kislétai cigány kisebbségi önkormányzat képviselője

A további támadástól való félelem és a meggyőződés, hogy a hatóságok nem tesznek megfelelő intézkedéseket védelmük érdekében, arra készítette a roma közösségeket, hogy önkéntes járőrszolgálatot szervezzenek, hogy tagjaik számára biztonságot teremtsenek.

„Továbbra is érkeznek olyan jelzések, hogy [a romák] önkéntes járőrszolgálatot szerveztek, és jogellenesen idegen autókat és személyeket állítottak meg, illetve próbáltak igazoltatni”.

Kicsa Gábor, Magyar Országos Rendőr-főkapitányság

4. A NEMZETKÖZI JOG ÉS A GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNYEKEL KAPCSOLATOS NORMÁK

A faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezmény (ICERD) részes államaként a magyar hatóságok kötelesek “bármely személy, csoport, vagy szervezet által alkalmazott faji megkülönböztetést minden megfelelő eszközzel – szükség esetén törvényhozás útján is – megtilt[ani] és megszüntet[ni]”.⁴⁴ Az ICERD szövegében a „faji megkülönböztetés” kifejezés:

“minden olyan különbségtételt, kizárást, megszorítást vagy előnyben részesítést jelent, amelynek alapja a faj, a szín, a leszármazás, a nemzetiségi vagy etnikai származás, és amelynek célja vagy eredménye politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális téren vagy a közélet bármely más terén az emberi jogok és alapvető szabadságjogok elismerésének, egyenrangú élvezetének vagy gyakorlásának megsemmisítése vagy csorbítása.”⁴⁵

Magyarország szintén részese az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezménynek (ECHR). Az ECHR alapján, a magyar hatóságok kötelesek a joghatóságuk alá tartozó személyek [egyezménybe foglalt] jogait megkülönböztetés nélkül tiszteletben tartani és védeni, ideértve az élethez való jogot, valamint a kínzás és egyéb megalázó bánásmód tilalmát. A hatóságok szintén kötelesek azonnali, független, pártatlan és megfelelő vizsgálatokat lefolytatni az élethez való jog, illetve a kínzás vagy más megalázó bánásmód tilalmának vélelmezett megsértése esetén, függetlenül attól, hogy az elkövetők állami szereplők vagy magánszemélyek.

Az Európai Emberi Jogi Bíróság kifejtette, hogy az élethez való jog védelme nem csupán azt jelenti, hogy az állam nem foszthat meg senkit szándékosan és jogellenesen az életétől, hanem azt is, hogy az állami hatóságoknak megfelelő lépéseket kell tenniük a joghatóságuk alá tartozó személyek életének megvédésére.⁴⁶ Ez magában foglalja a hatékony büntetőjogi rendelkezések és megfelelő szankciók bevezetését, hogy ezzel elrettentsék a potenciális elkövetőket a személyek elleni bűncselekményektől. A bűnüldöző szerveknek pedig az elfogadott törvények megszegésének megakadályozásával, az ilyen cselekmények elfojtásával és szankcionálásával kell támogatniuk ezeket a rendelkezéseket. Az élethez való jog azt is megköveteli a hatóságoktól, hogy bizonyos meghatározott körülmények között megelőző intézkedéseket tegyenek olyan személy védelme érdekében, akinek életét egy másik egyén veszélyezteti.⁴⁷

Az Európai Emberi Jogi Bíróság kifejtette, hogy az élethez való jog megsértése esetén a lefolytatott vizsgálatnak milyen követelményeknek kell megfelelnie:⁴⁸

- A vizsgálat megfelelő lefolytatásának követelménye azt jelenti, hogy a nyomozás eredményeként a felelősöket azonosítani kell és meg kell büntetni. Ez magában foglalja többek között annak követelményét, hogy megtegyenek „minden ésszerű lépést” annak

érdekében, hogy beszerezzék az esettel kapcsolatos bizonyítékokat, beleértve a szemtanúk vallomását és a tárgyi bizonyítékokat. Bármilyen a nyomozás során elkövetett mulasztás veszélyezteti az elkövető vagy elkövetők sikeres beazonosítását, amely azt eredményezheti, hogy a nyomozás nem felel meg az előírt követelményeknek.⁴⁹

- Az azonnali kivizsgálás követelménye többek között megkívánja, hogy a hatóságok azonnali lépéseket tegyenek a bizonyítékok beszerzése érdekében, valamint azt, hogy a nyomozás ésszerű időn belül lezáruljon, és minden esetben a megfelelő gondossággal végezzék a vizsgálatot.⁵⁰
- Az átláthatóság követelménye azt jelenti, hogy a vizsgálatot, vagy annak eredményeit a hatóságoknak a nyilvánosság elé kell tárnia, ezzel biztosítva a számonkérhetőséget, a társadalomnak a hatóságok jogszzerű eljárásába vetett bizalmának fenntartását, és annak a látszatnak az elkerülését, hogy a hatóságok összejátszanak az elkövetőkkel, vagy tolerálják a jogellenes cselekményeket.
- A Bíróság azt is kifejtette, hogy minden esetben, az elhunyt személy legközelebbi rokonát szükséges mértékben be kell vonni az eljárásba, hogy védeni tudja a sértett jogos érdekeit.⁵¹

Gyűlölet-bűncselekmények esetén, a magyar hatóságok az Európai Emberi Jogi Egyezmény alapján kötelesek a rasszista indíttatású erőszakos incidenseket megtiltani és megfelelően kivizsgálni, és az elkövetőket bíróság elé állítani. Ezeket a kötelezettségeket az Európai Bíróság részletesen kifejtette több ítéletében, beleértve a fent említett Nachova és mások kontra Bulgária ügyet is. Az erőszakos bűncselekmények nyomozása során a hatóságok feladata, hogy minden ésszerű lépést megtegyenek annak érdekében, hogy felfedjék a rasszista indítékot, és megállapítsák, hogy az etnikai indíttatású gyűlölet és az előítéletek szerepet játszottak-e a bűncselekmény elkövetésében. A hatóságok kötelesek kivizsgálni a lehetséges rasszista motivációt, függetlenül attól, hogy a támadásért állami szereplők vagy magánszemélyek a feltételezhető felelősek. A Šečić kontra Horvátország ügyben, amely egy feltehetően szkinhed csoport tagjai által egy roma származású személy ellen elkövetett rasszista támadás rendőrségi nyomozásával volt kapcsolatos, az Európai Bíróság hangsúlyozta, hogy „a faji alapon előidézett erőszaknak és brutalitásnak olyan esetekkel azonos módon történő kezelése, amelyeknek nincs rasszista töltete, azt jelentené, hogy szemet hunyunk azon cselekedetek különleges természete fölött, amelyek az alapvető jogok szempontjából különösen romboló hatásúak”.⁵²

Ha egy etnikai csoport tagjai kifejezetten az etnikai csoporthoz való tartozásuk miatt válnak egy erőszakos támadás célpontjává, akkor azzal a diszkrimináció egyik formája valósul meg, és az ügyet a szerint kell kivizsgálni. A Stoica kontra Románia ügyben meghozott ítéletében az Európai Bíróság hangsúlyozta, hogy amikor a hatóságok egy lehetséges rasszista bűncselekmény ügyében nyomoznak, akkor aktívan fontolóra kell venniük, hogy volt-e rasszista indíték az ügyben:

„Az erőszakos bűncselekmények kivizsgálása esetén, az állami hatóságoknak az is kötelezettségük, hogy minden ésszerű lépést megtegyenek annak érdekében, hogy felfedjék a rasszista indítékot, és megállapítsák, hogy az etnikai gyűlölet vagy előítélet szerepet játszott-e az ügyben [...] ha nem kezelik eltérően az alapvetően különböző helyzeteket, akkor az indokolatlan bánásmódot jelenthet, amely az egyezmény 14. cikkébe ütközik”.⁵³

Magyarország köteles átfogó és világos jogszabályokat hozni a rasszizmus ellen és azokat hatékonyan végrehajtani. Ezt a köteleességét az EU rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről szóló kerethatározata is megemlíti.⁵⁴ A kerethatározatot azért hozták létre, hogy biztosítsák, hogy azonos típusú [rasszista és az idegengyűlölt] magatartások bűncselekménynek minősüljenek minden tagállamban, és azokat „hatásos, arányos és visszatartó erejű büntetésekkel sújtsák”. A tagállamok kötelesek bizonyos magatartásokat bűncselekménnyé nyilvánítani, és megfelelő intézkedéseket hozni annak érdekében, hogy a rasszista és idegengyűlölő indíték minősítő vagy súlyosbító körülménynek számítson.

Az Európa Tanács Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottsága a 11. számú általános ajánlásában foglalkozott a rendőrség szerepével a rasszista bűncselekmények elleni küzdelem és a rasszista incidensek megfigyelésének vonatkozásában. Az ECRI meghatározása alapján rasszista bűncselekménynek számít minden olyan eset, amelyet a sértett, vagy bármely más személy annak tekint. A 11. számú általános ajánlásában az ECRI felszólítja az Európa Tanács tagállamait, hogy:

- biztosítsák, hogy a rendőrség alapos nyomozást folytasson le a rasszista bűncselekmények esetében, és a közönséges bűncselekményeknél a faji indítékokat teljes mértékben vegye figyelembe;
- hozzanak létre és működtessenek olyan rendszert, amely nyilvántartja és nyomon követi a rasszista incidenseket, valamint azt, hogy ezek az incidensek milyen mértékben kerülnek az ügyészek elé és milyen mértékben minősítik végül rasszista bűncselekményeknek azokat;
- bátorítsák a rasszista incidensek sértettjeit és tanúit, hogy az őket ért sérelmekről bejelentést tegyenek.

Bizonyos gyakorlati intézkedések szükségesek ahhoz, hogy ezek az ajánlások végrehajthatóak legyenek. Az ECRI fontosnak tartja és kiemeli, hogy az államok a rasszista incidens bővebb értelmű definícióját használják, ezáltal biztosítva azt, hogy a rendőrség minden rasszista bűncselekmény esetében alapos nyomozást folytasson le, beleértve azt, hogy a nyomozás során ne hagyják figyelmen kívül a közönséges bűncselekmények rasszista indítékait sem (ECRI 11. számú általános ajánlása, III/66).

5. A GYŰLŐLET-BŰNCSELEKMÉNYEK TILALMA: JOG ÉS GYAKORLAT

A Magyar Büntető Törvénykönyv (Btk.) kimondja, ha valaki valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport vagy a lakosság egyes csoportjai ellen gyűlöletre uszít, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő (269. §). Az önkényuralmi jelképek használata pénzbüntetéssel büntetendő (269/B §). Ezek közé tartozik a horogkereszt, a nyilaskereszt és a sarló-kalapács.⁵⁵

A Btk. 174/B. §-a szerint büntetendő az, ha valaki mást bántalmaz az áldozat tényleges vagy vélt, valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz való tartozása miatt:

“Aki mást valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása miatt bántalmaz, illetőleg erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”.⁵⁶

Amíg a Btk. 174/B. §-ának (1) bekezdése a közösség elleni erőszakot öt évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti, a Btk. 174/B. §-ának (2) bekezdése értelmében a büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt (a) fegyveresen, (b) felfegyverkezve, (c) jelentős érdeksérelem okozva, (d) a sértett sanyargatásával, (e) csoportosan, vagy (f) bűnszövetségben követik el.

A fentiek mellett, mint azt az ECRI megjegyezte, a Btk. bizonyos paragrafusai, beleértve azokat, amelyek az emberöléssel vagy a súlyos testi sértéssel kapcsolatosak, kifejezetten lehetővé teszik a bírák számára, hogy saját mérlegelésük szerint minősített esetként vegyék figyelembe az ítélet kiszabásánál, ha felmerül, hogy a büntettet „aljas indokkal” követték el. Aljas indokkal elkövetett emberölésért⁵⁷ és súlyos testi sértésért⁵⁸ súlyosabb büntetés jár, mint amikor eme bűncselekményeket aljas indok nélkül követik el. Bár a bíró figyelembe veheti még az elkövető rasszista motivációját, mint az aljas indok egy formáját, és ezt súlyosbító körülményként számíthatja be, az ECRI azonban aggályosnak találta, hogy a jogszabály vonatkozó része külön nem említi a rasszista indítatást, mint az aljas indok egyik formáját, és nincs a magyar jogrendben olyan általános rendelkezés, amelynek alapján a faji indítatás kifejezetten súlyosbító körülmény lenne a közönséges bűncselekmények esetében. Az ECRI megjegyezte, hogy „ennek eredményeként gyakorlatilag lehetetlen a faji indítatású bűncselekmények figyelemmel kísérése Magyarországon”.⁵⁹

Az 1. számú táblázat összefoglalja azon esetek számát, amelyekben a nyomozás alapján a rendőrség a büntettet gyűlölet-bűncselekménynek minősítette a Btk. valamelyik rendelkezése alapján.

1. számú táblázat

Btk.	2004	2005	2006	2007	2008	2009
174/B. § Közösség tagja elleni erőszak ⁶⁰	7	7	8	9	12	6
269 § Közösség elleni izgatás	17	4	5	5	5	6
269/B § Önkényuralmi jelképek használata (SS-jelvény, horogkereszt, stb.)	66	57	82	64	207	70

Forrás: Országos Rendőr-főkapitányság

A táblázatban feltüntetett adatok az Országos Rendőr-főkapitányság által szolgáltatott statisztikai adatok azon büntettek vonatkozásában, amit a rendőrség rasszista indíttatású bűncselekménynek minősített és aszerint vizsgált. Ez azonban ellentmond a civil szervezetek által készített jelentéseknek, melyek sokkal nagyobb számú ilyen jellegű incidensről számolnak be.⁶¹ Az ENSZ Faji Diszkrimináció Ellenes Bizottsága (CERD) – független szakértőkből álló, a *faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezmény* (melynek Magyarország is részese) végrehajtását felügyelő bizottság – arra figyelmeztetett, hogy általában a faji megkülönböztetéssel kapcsolatos panaszok, eljárások és ítéletek hiánya, vagy kis száma egy országban nem feltétlenül azt jelenti, hogy kevés a gyűlölet-bűncselekmények száma, hanem inkább azt tükrözi, hogy a gyűlölet-bűncselekményeket kevesen jelentik be, és rámutat a büntetőjogi rendszer szerkezeti hiányosságaira:

*„Ez azt mutathatja, hogy a sértettek nem részesülnek megfelelő tájékoztatásban a jogaikról, vagy, hogy a társadalmi helytelenítésétől vagy megtorlástól tartanak, illetve hogy a korlátozott anyagi forrásokkal rendelkező sértettek félnek a bírósági eljárás költségétől és összetettségétől, vagy, hogy nem bíznak a rendőrségben és az igazságügyi hatóságokban, illetve, hogy a hatóságok nem fordítanak kellő figyelmet a rasszista bűncselekményekre vagy nem eléggé tájékozottak”.*⁶²

Az Amnesty International aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a félelem is szerepet játszhat abban, hogy a gyűlölet-bűncselekményeket kevesen jelentik be Magyarországon. Például, a 2008 júniusában Fényeslitkén agyonszúrt roma fiú édesapja azt nyilatkozta az Amnesty

International-nek:

„Mindenki fél. Tehát nem számít, milyen durva dolgok történnek valakivel, akkor sem meri elmondani a történetet, mert fél”.

H. József, a Fényeslitkén 2008 júniusában leszúrt roma fiú, H. K. édesapja

Azt elismerték a szakértők, hogy a gyűlölet-bűncselekmények jogi szabályozása ellenére az EU-tagállamokban különbség van a jog és a tényleges gyakorlat között a faji indíttatású bűncselekményeket illetően.⁶³ A magyar jogszabályok és azok gyakorlati végrehajtása közötti különbséget észlelték a civil szervezetek,⁶⁴ valamint 2008-ban a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosa is megállapította, hogy a bűnüldöző hatóságok nincsenek megfelelően felkészülve a gyűlölet-bűncselekmények kivizsgálására.⁶⁵

KI DÖNT A BŰNCSELEKMÉNY JOGI MINŐSÍTÉSÉRŐL?

Magyarországon elsőként a rendőrség dönt egy bűncselekmény jogi minősítését illetően. Minden rendőrkapitányságnak van egy nyomozó szerve – az úgynevezett bűnügyi osztály – és ennek a vezetője felel annak eldöntéséért, hogy az adott incidens a hatályos büntető törvénykönyvbe ütközik-e, és meghatározza a bűncselekmény jogi minősítését. Miután a rendőrség befejezte a nyomozást, a beszerzett információk, adatok és tények alapján eldönti, hogy alkalmasnak véli-e, hogy az ügyben vádemelésre kerüljön sor. Miután a rendőrség vádemelési javaslatot tesz, az ügyész áttanulmányozza az ügyet és eldönti, hogy vádat emel vagy megszünteti az eljárást. A vádemelésről a végső döntést az ügyész hozza meg, de egy elemző⁶⁶ szerint az ügyész általában követi a rendőrség döntését a kérdéses bűncselekménnyel kapcsolatban. A nyomozás során az ügyész szerepe a vizsgálat felügyelete. Ez magában foglalja, hogy az ügyésznek biztosítani kell, hogy a vizsgálat kiterjedjen az alapvető tényekre és felügyelnie kell, hogy a vizsgálatot a törvény rendelkezéseit betartva végezzék. Az ügyészt ezért tájékoztatni kell a nyomozás menetéről, és ő irányítja a nyomozást már a korai szakaszától kezdve. Azonban azzal kapcsolatban, hogy az ügyészségnek van-e kapacitása az esetlegesen rasszista indíttatású bűncselekmények kinyomozásának felügyeletére, az Amnesty International úgy értesült, hogy nincsenek speciális egységek az ügyészségen belül, amelyek külön a gyűlölet-bűncselekményekkel foglalkoznának, és az ügyészek nem részesülnek gyakorlati képzésben a rasszista indíttatású bűncselekményekkel kapcsolatban.⁶⁷

HOGYAN ÁLLAPÍTJÁK MEG A BŰNCSELEKMÉNYT?

Nincs külön eljárás a magyar büntetőjogi rendszerben annak meghatározására, hogy egy bűncselekmény rasszista indíttatású-e vagy sem. Továbbá nincsenek rasszista indíttatású (és más gyűlölet-) bűncselekményekkel kapcsolatos szakértelemmel és kompetenciával rendelkező speciális egységek a magyar rendőrségen belül.⁶⁸ A rasszista motivációra vonatkozó egyértelmű iránymutatások hiánya az egyik oka annak, hogy a felismert rasszista indíttatású bűncselekményeknek alacsony a száma Magyarországon.⁶⁹

MILYEN ADATOK ÁLLNAK RENDELKEZÉSRE A GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNYEKET ILLETŐEN?

A gyűlölet-bűncselekmények ellen való fellépést célzó szakpolitikai programok kidolgozásánál fontos szerepet kapnak a rendelkezésre álló adatok, amelyek alapján tendenciák határozhatók meg és felmérhető a közösségek veszélyeztetettsége az országban. Ezen adatok szintén fontosak a sértettek védelme, a közösség segítése, és a támogatási programok kidolgozása érdekében.⁷⁰ Ennek ellenére, a magyar büntetőjogi rendszerben gyűjtött adatok alapján nem lehet azonosítani a veszélyeztetett csoportokat, mivel az adatok nem mutatják, hogy az áldozat valójában vagy vélelmezetten melyik közösséghez vagy csoporthoz tartozik.

6. A RASSZISTA MOTIVÁCIÓ ELISMERÉSÉNEK HIÁNYA

„A [bűncselekmény] azonosítása és minősítése
[...] rendkívül nehéz feladat”.⁷¹

Jeannine Bell

A rendőrség feladatai közé tartozik Magyarországon a panasz felvétele, az ügy kivizsgálása, a bűncselekmény megállapítása, és a bűnmegelőzés.⁷² Habár léteznek gyűlölet-bűncselekményre vonatkozó jogi rendelkezések, Magyarországot bíráló érte, hogy a meglevő rendelkezéseket nem hajtja megfelelően végre. A rasszista indíttatású bűncselekményekkel kapcsolatos büntetőeljárások alacsony száma részben annak köszönhető, hogy a rendőrség, az ügyészség és a bíróság vonakodik attól, hogy kivizsgálja és megállapítsa a rasszista motivációt az erőszakos és nem erőszakos romák elleni bűncselekmények esetében.⁷³ Az ECRI úgy találta, hogy a magyar hatóságok rendszerint nem hajlandóak elismerni a támadások rasszista vagy antiszemita indíttatását.⁷⁴ A Magyarországról szóló harmadik jelentésében az ECRI megállapította, hogy a rendőrség és az ügyészség az ilyen cselekményeket inkább közönséges bűncselekményként kezeli.⁷⁵

A romák elleni támadások áldozatait képviselő ügyvédek⁷⁶ és több emberi jogi aktivista⁷⁷ is azt nyilatkozta az Amnesty International-nek, hogy a rendőrség gyakran a nyomozás kezdetétől fogva kizárja a rasszista motiváció lehetőségét. Ezzel kapcsolatban a civil szervezetek és a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosa is kifejezte aggodalmát.⁷⁸

„Megértem, hogy nehéz a bűncselekmények rasszista motivációját bebizonyítani, nem utolsósorban azért, mert az elkövetők vagy tagadják a rasszista indíttatást vagy változtatnak a vallomásukon erre vonatkozólag, de a rasszista motivációt nem kellene már a nyomozás kezdeti szakaszában kizárni”.

dr. Kárpáti Miklós, a tatárszentgyörgyi áldozatok jogi képviselője

„ELHAMARKODOTT MEGJEGYZÉSEK”

2008. november 18-án kézigránátot dobtak be egy családi ház ablakán Pécsen. A házban lakó két roma életét veszítette a támadásban. A Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság szóvivője aznap azt nyilatkozta az MTI-nek, hogy az áldozatok romák, azonban a nyomozás akkori információi alapján a rendőrség nem kezeli a támadást rasszista indíttatású bűncselekményként. A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosa kifejtette, hogy a rasszista indíték azonnali kizárása az ilyen súlyos bűncselekményeknél elfogadhatatlan. Az országos rendőrfőkapitány elismerte, hogy a rendőrségi sajtószóvivő elhamarkodott kijelentést tett.⁷⁹

A bűnüldöző szervek a gyűlölet-bűncselekmények, különösen a roma közösségek ellen elkövetett bűntettek elleni fellépésének megerősítése érdekében az EBESZ többek között azt

javasolja az államoknak, hogy:

- dolgozzanak ki programokat és eljárásokat a romák és szintik elleni rasszista indíttatású erőszak elleni hatékony rendőri fellépés biztosítása érdekében;
- dolgozzanak ki gyakorlati iránymutatásokat és képzési programokat;
- dokumentálják a diszkrimináció minden típusát és esetét.⁸⁰

IRÁNYMUTATÁSOK

Annak érdekében, hogy „minden ésszerű lépést megtegyenek a rasszista indíték felderítéséért és, hogy megállapítsák, hogy etnikai gyűlölet és előítélet játszott-e szerepet a bűncselekmény elkövetésében”⁸¹ a rendőrségnek először is rögzítenie kell az esetet és az esetleges rasszista motiváció jeleit. Az Európai Rasszizmus és Idegengyűlölet Európai Megfigyelőközpontja (EUMC) A rasszista bűncselekmények és erőszak rendőri kezelése⁸² című összehasonlító elemzése szerint többféle nyilvántartási gyakorlat lehetséges, a következők alapján:

- a sértett vagy bármely más személy által jelentett rasszista indíttatás vagy arra utaló jel;
- a rendőrség által meghatározott mutatók.

ADATOK

A személyes adatok védelmére vonatkozó nemzetközi normákkal összhangban, a rendőrségnek Magyarországon tartózkodnia kell a bűncselekmények áldozatainak és elkövetőinek „bármilyen önkényes hivatalos etnikai besorolásától”.⁸³ A magyar adatvédelmi törvény szerint „különleges adatnak” minősül a „faji eredetre, a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozásra vonatkozó személyes adat”. Azonban a személyes adatok védelmére vonatkozó szabályokat nem lenne szabad úgy értelmezni, hogy azok megakadályozzák a hatóságokat az adatok etnikai és nemi bontásban történő gyűjtésében. Például, az európai adatvédelmi törvények különbséget tesznek a személyes adatok és a névtelen összesített adatok gyűjtése között.⁸⁴ Sőt, az Európa Tanács adatvédelmi egyezménye kifejezetten kitér arra, hogy faji származásra vonatkozó és a hasonló különleges személyes adatok rendszeresen gyűjthetők és feldolgozhatóak, ha ez a közbiztonság vagy a bűncselekmények megelőzése érdekében szükséges.⁸⁵ Mint az ICERD részes állama, Magyarország vállalta, hogy megakadályozza a faji vagy etnikai diszkriminációt és fellép a hátrányos megkülönböztetés egyes esetei ellen. Ahhoz, hogy ezt hatékonyan tegye, adatokat kell gyűjteni olyan formában, amely lehetővé teszi a hatóságok számára, hogy felismerjék a diszkriminációt és fellépjenek ellene. E célból az ENSZ faji diszkrimináció elleni bizottsága arra kéri az államokat, hogy „jelentéseik tartalmazzanak a lakosság demográfiai összetételére vonatkozó információkat.”⁸⁶ Ezek a nemzetközi és regionális kötelezettségek nem zárják ki egymást. Mint az Európai Bizottság adatgyűjtésre vonatkozó jelentése az EU esélyegyenlőségi szabályozása végrehajtásának összefüggésében kimondta: „a széles körben elterjedt hittel ellentétben, a személyes adatok védelméről szóló nemzetközi, európai és nemzeti jogszabályok nem akadályozzák feltétlenül a diszkriminációval kapcsolatos adatgyűjtést”.⁸⁷ Továbbá az egyezmények értelmezésére vonatkozó nemzetközi szokásjog elvei szerint, amikor csak lehetséges, a kötelező erejű nemzetközi egyezményeket egymással összhangban kell értelmezni.⁸⁸ Más szóval, az európai

adatvédelmi normák nem akadályozzák Magyarországot a faji és etnikai diszkriminációval kapcsolatos, lebontott adatok gyűjtésében, sőt, Magyarország nemzetközi kötelezettségei megkövetelik az említett adatok összegyűjtését.

KÉPZÉS

Az ECRI azt ajánlotta, hogy a magyar hatóságok folytassák és fejlesszék tovább a rendőröknek szóló képzőprogramokat az előítéletek leküzdése, a probléma tudatosítása és a társadalmi csoportok egyenlő bánásmódjának biztosítása érdekében.⁸⁹ A rasszista bűncselekmények és erőszak rendőri kezeléséről szóló 2005-ös EUMC jelentés szerint, a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos rendőrképzés Magyarországon elsősorban a romák kulturális jellemzőire és a „cigánybűnözésre” összpontosított, nem pedig a rasszista bűncselekményekre és a romák elleni erőszakos bűntettekre.⁹⁰ A Rendőrtiszti Főiskola és a jelenlegi állomány részére tartott középszintű képzés tanterve tartalmaz tantárgyakat az emberi jogok és a tolerancia témájában. Ugyanakkor a Magyar Helsinki Bizottság, egy civil szervezet, amely többek között a rendőrségi képzésekkel és a rendőri elszámoltathatósággal foglalkozik, azt nyilatkozta az Amnesty International-nek, hogy a rendelkezésére álló információk szerint 2010 augusztusában a rendőrség nem részesült külön képzésben a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatban.

A magyar civil szervezetek többször próbálták felhívni a figyelmet a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos képzés és iránymutatások hiányára, legutóbb a roma közösség elleni erőszakos támadássorozatát követően. A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) azt kérte 2010 februárjában a Legfőbb Ügyésztől, hogy adjon általános érvényű iránymutatást a Btk. közösség tagjai elleni erőszakról szóló 174/B §-ának jogi értelmezésével kapcsolatban, hogy hivatalos értelmezést kapjon a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos jogi rendelkezésekről. Válaszlevelében a Legfőbb Ügyészség azt írta, hogy véleménye szerint nincs szükség általános iránymutatás kibocsátására a Btk. 174/B §-ának végrehajtásával kapcsolatban, mert a hatályos jogszabályi rendelkezések kellő támpontot nyújtanak a jogszabály értelmezésére.⁹¹ A TASZ erre reagálva rámutatott, hogy dokumentált eseteket, amelyekben a rendőrség és az ügyészség a rasszista, antiszemita, homofób vagy egyébként gyűlölködő indítékot figyelmen kívül hagyva, elmulasztja alkalmazni a gyűlölet-bűncselekményi tényállásokat (Btk. 174/B § a közösség tagjai elleni erőszak és a 269 § közösség elleni izgatás).

A TASZ és más civil szervezetek által dokumentált esetek (lásd 7. fejezet) rámutatnak arra, hogy a hatóságok gyakran nem ismerik fel a rasszista motivációt a bűncselekményekben, annak ellenére, hogy az esetekben eléggé valószínű volt, hogy az elkövetők az áldozatokat etnikai hovatartozásuk, vallásuk vagy szexuális irányultságuk miatt támadták meg. Egyes esetekben pedig a rendőrség először hibásan minősítette az eseteket, és csak az emberi jogi civil szervezetek felhívása után minősítették át az ügyeket gyűlölet-bűncselekménnyé, és terjesztették ki a nyomozást a gyűlölet indítékra.

“A bűnüldöző hatóságok felkészültsége a gyűlölet-bűncselekmények nyomozása kapcsán nem kielégítő, miközben hazánkban egyre erősebben érzékelhető a faji, etnikai, vallási és kisebbségi csoportok elleni gyűlölet terjedése”.

Dénes Balázs, a Társaság a Szabadságjogokért elnöke

7. MULASZTÁSOK A NYOMOZÁS, A VÁDEMELÉS, ÉS A BÜNTETÉS SORÁN

Magyarország a nemzetközi emberi jogi egyezmények alapján köteles biztosítani a joghatósága alá tartozó személyek biztonságát és személyes integritását megkülönböztetés nélkül, összhangban az emberi jogok tiszteletével. Ezért köteles olyan intézkedéseket hozni, amelyek megakadályozzák, kivizsgálják, és büntetik a nem-állami szereplők által elkövetett rasszista indíttatású támadásokat és az áldozatoknak jóvátételt biztosítanak, beleértve a jogorvoslati lehetőséget is. Ezek a kötelezettségek megkövetelik többek között a rendőrség, az ügyészség és a bíróság haladéktalan fellépését az ilyen támadások esetén.⁹²

Az ECRI kifejtette, hogy amint egy rasszista incidenst (az ECRI definíciója szerint olyan incidens, amelyet a sértett vagy bármely más személy rasszistának érzékel) bejelentettek, a rendőrség köteles az eset rasszista jellegét alaposan kivizsgálni.⁹³

Amint azt korábban (a 6. fejezetben) kifejtettük, gyűlölet-bűncselekmények esetében Magyarországon a rendőrség játszik kritikus szerepet, mint a büntető igazságszolgáltatás „kapuőre”. Mivel a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos büntetőeljárásokban az ügyésznek bizonyítania kell a gyűlölet indítékot, a rendőrség feladata létfontosságú, hiszen a rendőrségnek kell biztosítani és megszereznie a gyűlölet-bűncselekmények megállapításához szükséges bizonyítékokat. A rendőrség feladata tehát kettős: ki kell vizsgálnia, hogy mi történt, és hogy miért történt.

TATÁRSZENTGYÖRGYI GYILKOSSÁG

2009. február 23-án a kora reggeli órákban kettős gyilkosságot követtek el Tatárszentgyörgyön (Pest megyében). Az áldozat egy 27 éves férfi, Cs. Róbert és a négyéves fia, R., mindkettőjüket akkor lőtték agyon, amikor megpróbáltak elmenekülni a Molotov-koktélok által felgyújtott házukból. Az NNI igazgatója azt nyilatkozta, hogy hasonlóságok álltak fent a tatárszentgyörgyi támadás és a roma közösség tagjai ellen elkövetett bűncselekmény-sorozat támadásai között. Azonban a rendőrség a nyomozás kezdetén tüzesetként kezelte az ügyet, amit eredeti álláspontjuk szerint a szabálytalanul bekötött áramvezetékek okoztak.⁹⁴

P. Mártonné a Cs. család szomszédja lövéseket hallott és kihívta a mentőket, a rendőrséget és a tűzoltóságot. A helyszíni vizsgálatot vezető rendőrök állítólag kijelentették az elsőleges vizsgálataik alapján, hogy nem lövés, hanem a tűz miatti robbanás okozta a sérüléseket.⁹⁵ P.-né elmondta az Amnesty International-nek, hogy a helyszínre érkezett tűzoltó megkérdezte őt, hogy hallott-e lövéseket vagy robbanást, mire ő megerősítette, hogy hallott lövéseket.

Utóbb a boncolás megállapította, hogy az áldozatok lőtt sebeikbe haltak bele.

A nyomozás kezdeti szakaszában a rendőrség balesetként és nem bűncselekményként kezelte az ügyet. Február 23-a reggelén a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság nyilatkozatot adott ki, amelyben kijelentette, hogy Tatárszentgyörgyön a tüzet, amelyben két ember meghalt, rövidzárlat okozta. Körülbelül reggel 9:30-kor

Mohácsi Viktória, akkori európai parlamenti képviselő is megjelent a helyszínen, és felhívta az NNI-t és kérte az intézkedésüket az ügyben. A nyomozók rövidesen megérkeztek Tatárszentgyörgyre, és megtalálták a Molotov-koktélos üvegeket, söréteket, és a töltényhüvelyeket.⁹⁶

Ugyanezen a napon módosították a rendőrségi jegyzőkönyvet, miután a boncolás eredménye megerősítette, hogy Róbertet és fiát agyonlőtték. A Független Rendészeti Panasztestület 2009 novemberében kiadott állásfoglalása szerint a rendőrök nem biztosították megfelelően a bűncselekmény helyszínét, és ezzel súlyosan megsértették az áldozatok tisztességes eljáráshoz való alkotmányos jogát. Az Országos Rendőr-főkapitány, Bencze József, határozatot bocsátott ki 2010 februárjában, amelyben jóváhagyta a Független Rendészeti Panasztestület megállapításait, és kijelentette, hogy két rendőr ellen, akiket felelősnek tartanak a mulasztásokért, belső fegyelmi eljárás indult.⁹⁷ A fegyelmi eljárás részleteit azonban nem hozták nyilvánosságra.

A panaszt a Független Rendészeti Panasztestületnek 2009. március 2-án Cs. Róbert élettársa, Renáta nevében Mohácsi Viktória nyújtotta be, a rendőrség által Tatárszentgyörgyön végzett helyszínelés módja miatt. A panaszbeadvány szerint a rendőrség nem biztosította a helyszínt, és az áldozatok családja és szomszédjai által a helyszínen talált és bűncselekményre utaló bizonyítékokról sem voltak hajlandók tudomást venni a rendőrök, és azokat nem akarták nyilvántartásba venni.

A Független Rendészeti Panasztestület vizsgálata eredményeként arra a következtetésre jutott, hogy a rendőrség kezdetben balesetként kezelte a gyilkosságot, és nem biztosította a bűntett helyszínét. A Panasztestület megállapította, hogy a nyomozás kezdeti szakaszában elkövetett mulasztások akadályát képezhették az eredményes nyomozásnak, ezáltal megvalósult az alapjog sérelme.⁹⁸ A Panasztestület azt vizsgálta, hogy a rendőrök eleget tettek-e az általánosan előírt intézkedési kötelezettségüknek, megfelelően biztosították-e a cselekmény helyszínét, amely előfeltétele a vizsgálat hatékonyságának, és arra a következtetésre jutottak, hogy a rendőrség a helyszín biztosítására vonatkozó kötelezettségeinek csak részben tett eleget. A Panasztestület szerint a helyszínt a rendőrség az eljárás kezdetén – a tűzoltóság és az ügyeletes orvos megállapításai alapján – tüzeset helyszíneként kezelte. Annak ellenére, hogy a rendőrök bűncselekmény gyanúját keltő nyomokat, illetve körülményeket észleltek és jegyzőkönyveztek, mégsem kezdeményezték a büntetőeljárásról szóló törvény szerinti nyomozati szemle megtartását.

A Pest Megyei Rendőr-főkapitányság egy magas rangú tisztje a következőket nyilatkozta az Amnesty International-nek: „A hiba ott történt, amiért a helyszíni szemlebizottság vezetőjét felelősségre is vontuk... hogy figyelmen kívül hagyott egy nagyon fontos kriminalisztikai szabályt, hogy amennyiben nem megfelelőek az időjárási és látási viszonyok, abban az esetben fel kell függeszteni a szemlét. Na, most itt nem függesztették fel a szemlét, annak ellenére, hogy sötét volt és nem voltak megfelelőek a látási viszonyok. Ha ő ezt felfüggeszti és a helyszínt nem hagyják el a helyszínt biztosító rendőrök, akkor már ott rögtön kiderült volna, ahogy jött fel a nap, hogy milyen nyomok vannak... Ha ezt a szabályt betartotta volna, akkor nem történhetett volna meg az a hiba, ami miatt őt felelősségre is vonták, hogy másfél óráig felügyelet nélkül maradt a helyszín”.

KIFEJEZETLEN A GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNYEK VIZSGÁLATÁRA VONATKOZÓ ELJÁRÁSOK HIÁNYA

A magyar rendőrség nem alkalmaz különleges eljárást olyan ügyekben, ahol arra utaló jelek vannak, hogy a vizsgálat alatt levő bűncselekmény gyűlölet által motivált. A különleges eljárás hiánya megkérdőjelezi, hogy a rendőrség képes-e és van-e kellő kapacitása a rasszista indíttatású erőszak alapos vizsgálatára, illetve, hogy nem hagy-e figyelmen kívül lehetséges rasszista motivációt. Az ECRI 11. számú Általános Ajánlása kiemeli, hogy az alapos nyomozás rasszista incidensek esetén speciális megközelítést igényel a tanúk felkutatását és kihallgatását, a szervezett rasszista csoportokkal való lehetséges kapcsolatok kutatását, valamint a sértettel szemben tanúsított érzékenységet illetően.⁹⁹ Ennek ellenére, a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság egyik képviselője egy interjúban az nyilatkozta, hogy Magyarországon a gyűlölet-bűncselekmények vizsgálatánál nem alkalmaznak semmilyen különleges megközelítést, és az nem különbözik más bűncselekmények vizsgálatától.¹⁰⁰

„Ha megtörténik egy adott bűncselekmény, elindul egy helyszíni vizsgálat, a rendőrség a kriminalisztika szabályai szerint elvégzi a halaszthatatlan nyomozati cselekményeket, ott dokumentál, adatot és nyomokat rögzít. Amennyiben az összkép, a beszerzett adatok, a bizonyítékok, a helyszínen begyűjtött dokumentumok alapján megállapítható, hogy az adott esetben a motiváció lehet rasszista, vagy azért érte támadás az adott polgárt, mert az valamelyik kisebbséghez tartozik, legyen roma, vagy román, szlovák, német nemzetiségű vagy bármilyen más, azt a rendőrség hivatalból üldözi”.

Pest Megyei Rendőr-főkapitányság képviselője

Az Amnesty International kutatása alapján, Magyarországon annak érdekében, hogy egy esetet a közösség tagjai elleni erőszakos bűncselekménynek (amely a Btk. 174/B §-a alapján büntetendő), vagy aljas indokból (mint például a rasszista motiváció) elkövetett bűncselekménynek minősítsenek, a nyomozás során fel kell merülnie annak, hogy a bizonyítékok egyes elemei arra utalnak, hogy az áldozat etnikai, faji, nemzeti vagy vallási csoporthoz, vagy más közösséghez való tartozása szerepet játszott a bűncselekmény elkövetésében. Egy Amnesty International-nek adott interjúban a Legfőbb Ügyészség képviselője úgy vélte, hogy ez azt jelenti, hogy vagy az áldozatnak kell felhoznia, hogy az elkövető az etnikai hovatartozása miatt támadta meg őt, vagy az elkövetőnek kell erre utálnia a vallomásaiban.¹⁰¹ Azonban úgy tűnik, hogy amikor az áldozat – vélt vagy valós – etnikai hovatartozásáról van szó, a rendőrség olyan jogi kereteken belül működik, amit ha túlságosan szűken értelmeznek, akkor befolyásolhatja a rendőrök hajlandóságát, hogy a lehetséges rasszista motivációra összpontosítsanak a nyomozás során. Sőt, az áldozat vagy elkövető vallomására való kizárólagos hagyatkozás a nemzetközi normákkal ellentétes, amelyek szerint minden incidens rasszista indítékú, ha azt a sértett vagy bármely más személy rasszistának érzékeli.¹⁰²

*„Nálunk a rendőrségen nincs nyilvántartva, hogy ki a roma, és ki a nem roma. Nálunk csak elkövetők, sértettek és tanúk vannak. A büntetőeljárásban nincsenek cigányok, zsidók és így tovább”.*¹⁰³

Pest Megyei Rendőr-főkapitányság képviselője

Azonban a magyar rendőrség egy bűncselekmény rasszista motivációját vagy közösség tagja elleni erőszak tényállását (Btk. 174/B §) megállapíthatná más rendelkezésre álló, a rasszista

motivációt alátámasztó bizonyíték alapján is. Az esetleges rasszista motiváció jele lehet, ha az áldozat önmagát egy közösség tagjaként azonosítja. Azonban a rendőrség szerint ez nem túl gyakori:

„Én most már több mint húsz éve rendőr vagyok, és megmondom őszintén, hogy nagyon meg kéne erőltetni a gondolataimat, hogy találjak olyan esetet, amikor maga a roma sértett, vagy a kisebbséghez tartozó személy a panaszában azt adja elő, hogy őt azért érte sérelem, mert ő egy kisebbséghez tartozik. Ez egyszerűen nem jellemző, nem volt jellemző és most sem az nálunk... Még a diszkriminációra vonatkozó rész is azért került bele a rendőrségi etikai kódexbe, mert szeretnénk megfelelni az európai [normáknak]...Maga a rendőrtiszt nem foglalkozik az adott sértett etnikai hovatartozásával- nem is foglalkozhat vele. Egy dolog van előtte: a sértett... Nem is tudom hányadrendű kérdés, hogy a sértett milyen etnikumhoz tartozik. Nem vizsgáljuk azt sem, ha valaki zsidó, német, román, örmény vagy éppen roma származású. Csak egy dolog létezik, a sértett. És minden erőnkkel a büntetőtörvénykönyv szigorának megfelelően elfogjuk az elkövetőket és felelősségre vonjuk őket, a sértett etnikai hovatartozásától függetlenül”.

Pest Megyei Rendőr-főkapitányság képviselője

Az Amnesty International aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a rendőrség nem fordít különös figyelmet az áldozat etnikai hovatartozására és annak rögzítésére, ami hozzáadva az iránymutatások és képzés hiányához, akadályozhatja az esetleges előítélet motiválta bűncselekmények kivizsgálását.

Az EUMC azt javasolta az államoknak, hogy a rendőrségi feljelentés formanyomtatványa tartalmazzon egy kérdést arra vonatkozólag, hogy a bűncselekmény rasszista indíttatású volt-e.¹⁰⁴ A Pest Megyei Rendőr-főkapitányság képviselője szerint a feljelentés megtételekor „részletes metodikai szabályok vannak arra, hogy mi az, amit egy feljelentésnek tartalmaznia kell; a legtöbb kolléga ismeri ezeket a szabályokat, és így rögzítik az összes ilyen szükséges adatot”. Az Amnesty International rendelkezésére álló információ szerint azonban nincs „rasszista incidenst rögzítő formanyomtatvány”, amely tartalmazná azokat a mutatókat, amelyek segítenék a magyar rendőrséget a rasszista motivációjú bűncselekmények azonosításában és kivizsgálásában.

A hatékony nyomozás érdekében a nemzetközi emberi jogi intézmények, mint az ECRI vagy EBESZ-OHHR¹⁰⁵, és a rendészeti szakértők¹⁰⁶ egyaránt létfontosságúnak tartják a gyűlölet-bűncselekmények kivizsgálására vonatkozó iránymutatást. Az ilyen iránymutatásnak magába kell foglalnia a bűncselekmények faji, vallási, vagy egyéb identitásra épülő előítéletben rejlő indítékainak felismerését segítő ismérvek felsorolását, a feletteseknek való jelentésre vonatkozó szabályokat, és az erre szakosodott egységgel való konzultációt is.

A gyűlölet-bűncselekmények áldozatai számára a bűnüldöző hatóságok tisztviselői – különösen a helyszínelő nyomozók – jelentik az elsődleges kapcsolatot a hatóságokkal. Az EBESZ-ODIHR hangsúlyozza, hogy mivel a rendőrök vannak a „frontvonalban”, szükséges hogy:

- megértésük, miben különböznek a gyűlölet-bűncselekmények a hasonló olyan bűncselekményektől, amelyeket nem előítélet motivált, és hogy az ilyen jelentéseket komolyan vegyék;

- megértsék, hogy a rendőrség és az áldozat közötti kommunikáció miként befolyásolja, hogy a sértett bejelentést tesz-e a gyűlölet-bűncselekményről, vagy sem (ilyen befolyásoló tényező a rendőrségtől való félelem, a szégyenérzet, vagy az a meggyőződés, hogy az ügyet nem veszik majd komolyan).¹⁰⁷

K. M. ÜGYE

K. M. családja roma. Egy civil szervezettől, a NEKI-től kapott információk szerint a család egy többlakásos társasházban lakott, amihez a szomszédokkal közös kert tartozott. 2008-ban az egyik szomszéd állítólag többször zaklatta őket cigány származásuk miatt. A gyerekeket ez pszichikailag érintette, és féltek elhagyni a lakást. A szomszéd állítólag "koszos cigányoknak" nevezte őket, macskaürüléket helyezett a bejárati ajtajuk elé, egyszer pedig fizikailag is rátámadt a férjre és nekilökte egy üveglaknak, aminek eredményeként a férj súlyos sérüléseket szenvedett. Ezután az incidens után K.M. családja feljelentette a szomszédot zaklatásért a rendőrségen, és hivatalos eljárás indult az ügyben. Az áldozatoknak a NEKI jogi segítséget nyújtott és képviselte őket az eljárás során. A rendőrség hamar lezárta a vizsgálatot, mondván, hogy nem lehet megállapítani bűncselekmény elkövetését. Az áldozatok jogi képviselője panaszt nyújtott be a határozat ellen, és arra kérte ügyészséget, hogy rendelje el a nyomozás folytatását. A jogi képviselő emellett arra is rámutatott, hogy a rendőrség teljesen figyelmen kívül hagyta a tettek mögött rejlő indítékot, és egyáltalán nem vizsgálta a rasszista motiváció lehetőségét. A panasz ezért tartalmazta a nyomozás kiterjesztésére irányuló kérelmet is, hogy az esetet a Btk. 174/B §-a alapján gyűlölet-bűncselekménynek minősítsék. Az ügyészség elutasította az erre vonatkozó kérelmet, mivel az ügyész szerint a szomszéd cselekedetének oka nem az áldozatok etnikai származása volt, hanem a szomszédok közötti vitából származó ellenségeskedés.

A RASSZISTA MOTIVÁCIÓRA VONATKOZÓ BIZONYÍTÉKOK FELHASZNÁLÁSA A BÍRÓSÁGON

Amint azt az előzőekben (az 5. fejezetben) említettük, a magyar büntető törvénykönyv gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó konkrét rendelkezéseket tartalmaz (ezek közé tartozik például a közösség tagjai elleni erőszak 174/B §), valamint lehetővé teszi, hogy a bírák minősítő körülményként vegyék figyelembe a rasszista indítást bizonyos bűncselekményekre – például emberölés és súlyos testi sértés – vonatkozó büntetések kiszabásánál (az aljas indokból történő elkövetés miatt).¹⁰⁸ Ezekben az esetekben az elkövető motivációját be kell bizonyítani. Mivel a motiváció bizonyítása bonyolult feladat az ügyész számára, néhányan, köztük dr. Kádár András (emberi jogi ügyvéd és a Helsinki Bizottság társelnöke) úgy gondolja, hogy a rendőrség és az ügyészek Magyarországon gyakrabban választják a könnyebb utat, és olyan bűncselekménynek minősítik az ilyen eseteket, amit könnyebb alátámasztani a bíróságon: az etnikai csoport tagja elleni erőszak helyett a testi sértés „biztonságosabb megoldást” jelent. A magyar hatóságoknak, annak érdekében, hogy megfelelő védelmet biztosítsanak az erőszak és a diszkrimináció ellen, teljesíteniük kell azon kötelezettségüket, hogy a rasszista indítékot megfelelő körülmények között felfedjék. A hatóságoknak kötelessége megvédeni az embereket a rasszista erőszaktól, és a megkülönböztetés egyéb formáitól, valamint megakadályozni az ilyen eseteket. A hatóságok e kötelezettsége magában foglalja olyan intézkedések meghozatalát, mint például az adatgyűjtés, amely segítheti az ilyen jellegű emberi jogi sérelmek elleni programok kidolgozását.

A rasszista motiváció bizonyítása nem egyszerű:

„Ennek a fő oka az, hogy a motivációra általában egyéb bizonyítékokból kell következtetni. Ebben az esetben [Szigetvár, lásd lent] az elkövetők fiatalok voltak, 18 és 21 éves kor között. És az ilyen magatartás nagyon jellemző tizenévesekre ... Nagyon nehéz volt különbséget tenni, hogy amit csináltak az valamiféle tinédzseri huligánkodás volt [vagy pedig rasszista cselekedet]”.

dr. Wirth Béla, a Baranya Megyei Bíróság elnöke

Felismerve azokat a nehézségeket, amivel a bűnüldöző szervek szembesülnek a gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépés során, a nemzetközi emberi jogi szervezetek az olyan iránymutatások és intézkedések szükségességét hangsúlyozzák, amelyek lehetővé teszik a bűncselekmények eredményes kivizsgálását. A CERD kiemelte az olyan nemzeti stratégiák fontosságát, melyeknek célja a strukturális faji megkülönböztetés felszámolása, amely magában foglalja a rasszista és idegengyűlölő incidensek megelőzésére, nyilvántartására, kivizsgálására és büntető eljárás alá vonására vonatkozó iránymutatásokat.¹⁰⁹ A romák és szintik helyzetének az EBESZ térségében történő javítását célzó cselekvési tervében az EBESZ azt javasolta, hogy a tagállamok (köztük Magyarország is) „fejlesszenek ki, (ha helyénvaló, szoros együttműködésben a nemzetközi szervezetekkel és roma civil szervezetekkel) [...] magatartási kódexeket, gyakorlati útmutatásokat és képzési programokat” annak érdekében, hogy a meglévő jogszabályokat átültethessék a gyakorlatba.¹¹⁰

Az EBESZ-OHRID azt javasolta 2010-ben, hogy az ilyen rasszista indíttatású bűncselekményekkel kapcsolatos iránymutatásoknak biztosítaniuk kell, hogy „az etnikai motivációval kapcsolatos bizonyítékokat megfelelően összegyűjtsék, hogy azokat a bíróság elé lehessen tárni, és azokat a bíróság elfogadhassa. Bár minden rendőrtisztnek képesnek kell lennie a nyomozás első lépéseinek megtételére, az iránymutatások előírányozhatják az ilyen ügyek erre szakosodott nyomozócsoporthoz történő utalását [...]”.¹¹¹

A magyar hatóságok kötelesek az esetleges rasszista motivációjú bűncselekmények esetében alapos és hatékony vizsgálatot lefolytatni. Ahhoz, hogy eleget tegyenek e kötelességüknek, a hatóságoknak ésszerű lépéseket kell tenniük a bizonyítékok rögzítése és biztosítása, valamint az igazság kiderítése érdekében olyan eljárásban, amely tiszteletben tartja és védi az emberi jogokat, és képes alaposan megindokolt, pártatlan és objektív döntések meghozatalára.¹¹² A következő eset példa arra, hogy az elsőfokú bíróság nem állapította meg a rasszista motivációt, annak ellenére, hogy mind a nyomozás eredménye, mind a vádirat tartalmazta azt (a perben a gyanúsítottak ellen a Btk. 174/B §-a alapján közösség tagja elleni erőszak miatt emeltek vádat).

A SZIGETVÁRI ÜGY

2008. január 22-én Szigetváron egy hazafelé tartó roma asszonyt és lányát megtámadta egy öt fiatalból álló csoport. A támadók acélbetétes bakancsaikkal rugdosták az áldozatokat. A rendőrség csak azután kezdte el vizsgálni az esetleges rasszista motivációt, miután maguk a gyanúsítottak vetették azt fel. A Baranya Megyei Bíróság elnöke, dr. Wirth Béla 2010 márciusában azt nyilatkozta az Amnesty International-nek: „Amikor a rendőrség először kihallgatta az elkövetőket, nem ezzel a bűncselekménnyel [közösség tagjai elleni erőszak], gyanúsították őket, hanem garázdasággal. [Csak akkor amikor ...] két elkövető büszkén mesélte a rendőröknek[...], hogy [a rasszista motiváció] volt az oka annak, hogy elkövették a bűncselekményt [... E]zen a ponton a rendőrség felfüggesztette a kihallgatást, és behívta az ügyvédjeiket”.

Miután az elkövetők tanácskoztak az ügyvédjeikkel, visszavonták eredeti vallomásukat, hogy a két nőt azért bántalmazták, mert romák, és azt állították, hogy egyszerűen csak meg akartak verni valakit.

A nyomozás megállapította, hogy a gyanúsítottak azért jöttek Szigetvárra, hogy romákat verjenek. Az nyomozás eredménye szerint, a gyanúsítottak olyan ruhát viseltek, amelyből kiderült, hogy hajlandóságot mutatnak szélsőjobboldali ideológiák iránt, és egyiküknek erősen roma-ellenes vers volt a hátára tetoválva.¹¹³ A Btk. 174/B §-a alapján közösség tagja elleni erőszakért emeltek ellenük vádat. Azonban 2008. november 27-én meghozott döntésében a Pécsi Városi Bíróság testi sértésért (170. §) és garázdaságért (271. §) találta őket bűnösnek. Az Amnesty International információi szerint a Bíróság nagy jelentőséget tulajdonított az elkövetők megváltoztatott vallomásainak és a tanúk nyilatkozatainak, és következésképp a rasszista motivációt nem találta bizonyítottnak. Az ügyész fellebbezett az ítélet ellen, mert meg volt győződve, hogy a nyomozás kellő bizonyítékot tárt fel a rasszista motivációt illetően.

2009. április 28-án, a másodfokú bíróság átminősítette a bűncselekményt, és az elkövetőket közösség tagja elleni erőszak bűntettében nyilvánította bűnösnek. A határozat meghozatalakor a bíróság az összes bizonyítékot együtt vette figyelembe, beleértve a vallomások mellett a más forrásból származó egyéb bizonyítékokat is.

8. A JOGORVOSLAT BIZTOSÍTÁSÁNAK ELMULASZTÁSA

Széles körben elismert, hogy egy bűncselekményt követően, az áldozatok egy sor fizikai és pszichológiai sérülést szenvednek, sőt pénzügyi helyzetük is megsínyli a történeteket.¹¹⁴ A nemzetközi normák arra kötelezik az államokat, hogy biztosítsanak megfelelő jóvátételt a bűncselekmények áldozatainak, nemcsak azért, hogy kárpótolják őket, hanem annak érdekében is, hogy biztosítsanak számukra kártérítést, rehabilitációt, valamint hozzáférést az igazságszolgáltatáshoz és jogorvoslati lehetőséghez. Az ENSZ a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás alapelveiről szóló deklarációja például felszólítja az államokat, hogy biztosítsák a bűncselekmények áldozatai részére a következőket:

1. az igazságszolgáltatási és a jogorvoslati mechanizmusokhoz való hozzáférést;
2. jóvátételt az elszenvedett károkért, beleértve a tisztességes és arányos kártérítést;
3. anyagi, orvosi, pszichológiai és szociális segítséget.

AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS

Mind az ENSZ, mind az Európa Tanács normái szerint a áldozatsegítő szolgáltatásoknak ki kell terjedniük a büntető igazságszolgáltatási folyamat összes szakaszára, beleértve a nyomozás alatti és utáni szakaszt, valamint a bírósági eljárást.¹¹⁵ A rendőrségtől kapott megfelelő tanácsadás és támogatás fontos tényező, amely hozzájárulhat ahhoz, hogy az áldozat kész legyen jelenteni a gyűlölet-bűncselekményeket, valamint tanúvallomást tenni az incidensekkel kapcsolatban.¹¹⁶

■ A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az áldozatok hozzáférjenek az ügyük szempontjából fontos, érdekeik védelme és jogaik gyakorlása szempontjából szükséges információhoz. Tájékoztatni kell őket a rendelkezésükre álló szolgáltatásokról, a nyomozás és a büntetőeljárás folyamatáról.¹¹⁷ Ezen kívül, az áldozatokat tájékoztatni kell az ilyen eljárásokkal kapcsolatos jogaikról, a jóvátételi eljárásról, valamint arról, hogy miként élhetnek ezekkel a szolgáltatásokkal és jogokkal. Tájékoztatni kell az áldozatot a nyomozás menetéről, valamint – kivéve, ha nem kéri – értesíteni kell a gyanúsított letartóztatásáról és szabadon bocsátásáról is.¹¹⁸

■ A bűncselekménnyel kapcsolatos bírósági eljárás során az áldozatokat és családtagjaikat tájékoztatni kell az eljárás szerepéről és hatásköréről, az eljárás megkezdéséről, valamint kérésükre, az eljárás menetéről és a meghozott intézkedésekről. Segítséget és szükség esetén védelmet kell nyújtani az áldozatoknak az egész eljárás folyamán, és annak lezárulása után is. Az áldozatok véleményét és aggályait megfelelő módon elő kell terjeszteni, és azokat figyelembe kell venni az eljárás minden olyan szakaszában, amely személyes érdekeiket

érinti, összhangban a vádlottnak a tisztességes eljáráshoz való jogával.

■ Támogatást, segítségnyújtást és védelmet kell biztosítani az áldozatnak és családjának, ahol ez szükséges, nemcsak a büntetőeljárás minden egyes szakaszában, hanem még az után is, hogy az ügyet lezárták.¹¹⁹

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága (2006) 8. számú ajánlása, valamint az ENSZ a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás alapelveiről szóló deklarációjának alkalmazásáról szóló Kézikönyv (továbbiakban ENSZ-kézikönyv) egyaránt kiemeli a rendőrségi képzések szükségességét. Az ENSZ-kézikönyv felhívja a figyelmet arra, hogy a rendőrség nem megfelelő képzése az erőszakos bűncselekmények áldozatokra kifejtett hatása, és az áldozatok megfelelő tájékoztatását illetően, a múltban számos országban azt eredményezte, hogy „amikor a rendőrség az érzelmi felkavart áldozatokkal kapcsolatba került, gyakran nem kellő érzékenységgel járt el, ami elégedetlenné tette az áldozatokat, aláásta bizalmukat és emiatt nem akartak részt venni a büntetőeljárásban”.¹²⁰ Az ilyen képzésnek ki kell terjednie az olyan területekre, mint például az áldozattá válás traumája, az áldozatokkal való empátia, valamint az áldozatok speciális, az elszenvedett sérelem természetéből vagy más tényezőkből, – mint például a faji vagy etnikai származás, bőrszín, vagy nem – fakadó igényei. Az Amnesty International számára rendelkezésre álló információk szerint azonban, a rendőrségen dolgozó áldozatvédelmi referensek nem részesülnek ilyen speciális képzésben.¹²¹

Magyarországon a közösség tagjai elleni támadások esetében született vádemelések és ítéletek száma meglehetősen csekély a civil szervezetek által jelentett támadások számához képest.¹²² A Legfőbb Ügyészség által szolgáltatott adatok alapján, 2009-ben hat vádemelés történt a Btk. 174/B §-a alapján (közösség tagjai elleni erőszak). 2008-ban nyolc, 2007-ben hat, 2006-ban kettő, 2005-ben négy, 2004-ben öt esetben emeltek vádat e rendelkezés alapján. Ez aggodalomra ad okot, mivel feltehető, hogy az áldozatok nem jelentik be a gyűlölet-bűncselekményeket, illetve, hogy nem kellően férnek hozzá az igazságszolgáltatáshoz. A rasszista indíttatású bűncselekmények esetében a feljelentések elmaradása többek között annak az eredménye, hogy az áldozatok egy része vonakodik az eljárástól, valamint annak, hogy a rendőrség és az ügyészség nem veszi figyelembe a bűncselekmények rasszista indítékát.¹²³ Az ECRI 2009-es Magyarországról szóló jelentésében azt állította, hogy „bizonyos esetekben, még akkor is, amikor szilárd bizonyíték állt rendelkezésre a rasszista indítékról a rasszista erőszak miatti ítélet alátámasztására, a bíróságok úgy kezelték a bűncselekményt, mintha az kizárólag valamely konfliktushelyzet eredménye lett volna, nem pedig rasszista indíték állt volna a háttérben”.¹²⁴

Magyarországon törvény¹²⁵ írja elő, hogy az áldozatsegítő szolgálatnak jogi segítségnyújtást kell biztosítania az általa áldozatként elismertek részére, amennyiben ezt a szolgáltatást a bűncselekmény elkövetéstől számított hat hónapon belül az áldozat igényli. A jogi segítségnyújtás ingyenes azoknak, akiknek a havi jövedelme nem éri el a 480 eurót.¹²⁶ A támogatás magában foglalja a jogi tanácsadást és a segítségnyújtást az áldozat számára, hogy az elszenvedett bűncselekmény miatt jogorvoslatot kapjon.

Több roma áldozat és családtagja, akivel az Amnesty International beszélt Magyarországon, nem volt tisztában a jogsegélyszolgálathoz való jogosultságáról. Így annak ellenére, hogy törvénybe van foglalva, a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai nem jutnak könnyen jogi

segítséghez. E probléma megoldásának szükségességét és az áldozatok jogi segítségnyújtáshoz való hozzáféréseinek elősegítését hangsúlyozták a pro bono segítséget nyújtó magyar jogvédő civil szervezetek is. Ehhez szükség lenne egy olyan rendszerre, amely röviddel a bűncselekmény bejelentése után, hatékonyan tájékoztatná az áldozatokat, hogy milyen szolgáltatásokra jogosultak, valamint segítené őket a szolgáltatások igénylésében.

Az alábbi ügy jól illusztrálja azt az helyzetet, amikor az áldozat nem kapott megfelelő segítséget a bűncselekmény kivizsgálása során.

A TÁMOGATÁS HIÁNYA AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉST ILLETŐEN

2008. június 15-én egy 40 éves férfi egy fényeslitkei presszóban – szóváltást követően – leszúrt egy 14 éves fiút, H. K.-t, és unokatestvérét. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei elsőfokú bíróság ítéletének indoklása szerint, a férfi azért keveredett szóváltásba a fiatalokkal, mert nem tetszett neki, hogy azok hátat fordítottak neki, amikor a pultnál állt. N. F. és H. K. úgy döntöttek, hogy elindulnak kifelé a presszóból, de H. K. az ajtóból állítólag visszaszólt a férfinak, hogy „ha akarsz valamit, gyere ki”. A férfi elővett egy 11 cm pengehosszúságú, 2,5 cm pengeszélességű rugóskést, amellyel H. K-t három esetben, majd N. F.-t is mellkason szúrta, és a helyszínről elmenekült. H. K. a helyszínen életét veszítette. N. F. életveszélyes sérüléseket szenvedett, amely az időben érkezett szakszerű orvosi ellátás nélkül a halálához vezetett volna.

N. F. és H. K. családja állítólag a beszámolók szerint nem kapott megfelelő tanácsadást és segítséget a nyomozás alatt. Jogi képviselőjük ugyan volt a tárgyalás során, de azt egy civil szervezet, a Mozgalom a Deszegregációért Alapítvány biztosította számukra.

H.K. családjának jogi képviselője állítása szerint a rasszista motivációt nem vizsgálták ki a nyomozás során.

A tárgyalás folyamán az elkövető beismerő vallomást tett, de alkohol és gyógyszer hatása miatti emlékezetkiesésre hivatkozott, valamint azt is előadta, hogy torz arcú alakokra emlékszik, akik meg akarták őt ölni. Az ítéletében az elsőfokú bíróság úgy vélte, hogy a “bíróság az eljárás során nem tárt fel egyetlen olyan bizonyítékot sem, amely az etnikai alapon kialakuló konfliktusra utalt volna, és a vádlottat 11 év fegyházbüntetésre ítélte 2009. június 2-án. Az ítéletet a másodfokú bíróság 2009 októberében jóváhagyta”.

H. K. édesapja az Amnesty International-nek azt nyilatkozta, hogy ő megpróbálta az elkövető rasszista motivációját felhozni a bírósági tárgyalás során, de azt nem fogadta el a bíróság. Az áldozat jogi képviselője azt nyilatkozta az Amnesty International-nek, hogy két tanú is azt állította, hogy hallották, amikor az elkövető azt mondta a fiataloknak, hogy neki „egy roma se fordítson hátat”. A bírói indoklás szerint nehéz volt rekonstruálni a motivációt.

Az Amnesty International aggodalmát fejezi ki ezen ügy miatt, amely megfelelően szemlélteti, hogy a büntetőeljárás során az áldozat nem kap megfelelő támogatást és segítséget ahhoz, hogy gyakorolhassa az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréshez és a jogorvoslathoz való jogát.

JÓVÁTÉTEL ÉS KÁRENYHÍTÉS

Az erőszakos bűncselekmények áldozatainak kártalanításáról szóló európai egyezmény alapján azok az áldozatok, akiknek szándékos és erőszakos bűncselekmény következményeként testi épsége, egészsége súlyosan károsodott, valamint az így elhunyt sértett családtagjai pénzügyi segélyre és kárenyhítésre jogosultak, amelyeknek, az esettől függően, legalább a kiesett keresetre, az orvosi és kórházi ellátás, illetve a temetés költségeire, valamint, a családtagok esetében, az elveszett jövedelemre kell kiterjedniük.

Magyarországon a bűncselekmény áldozata, vagy közvetlen családtagjai pénzügyi segélyt, kárenyhítést és jogi segítségnyújtást igényelhetnek, a Bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény alapján. A pénzügyi segélynek fedeznie kell az áldozat lakhatással, ruházkodással, étellemezéssel és utazással kapcsolatos, valamint a gyógyászati és kegyeleti jellegű rendkívüli kiadásait.

A TATÁRSZENTGYÖRGYI ESET

J. Renáta családjának – aki a Tatárszentgyörgyön 2009 februárjában meggyilkolt Cs. Róbert élettársa és a négy éves Robika édesanyja (lásd a leírt esetet a 7. fejezetben) – ajánlottak fel pszichológiai támogatást és a család kárenyhítésben is részesült. Ugyanakkor azt nyilatkozták az Amnesty International-nek, hogy nem kaptak megfelelő tájékoztatást és segítséget az államtól a jogorvoslathoz fűződő jogukat illetően.

Cs. Róbert szüleinek, akiknek a háza Róbertéké mellett volt, azonban nem ajánlottak fel semmilyen lelki támogatást. A család az Országos Cigány Önkormányzattól kapott pénzügyi támogatást, valamint a helyi Polgármesteri Hivatal fedezte a temetés költségeit. Az Amnesty International látogatása során 2010 februárjában azt mondták a delegációnak, úgy érezték, magukra hagyták őket a hatóságok. Elmondták, hogy gyermekeik még mindig rettegne az éjszaka folyamán.

A KISLÉTAI ESET

A kislétai támadás – a kilencedik, és egyben utolsó gyilkosság a roma közösségek tagjai ellen elkövetett támadássorozatban – áldozatának, B. M.-nek a családját az állam mind pénzügyi, mind pszichológiai támogatásban is részesítette. A család ingyenes jogi védelmét azonban nem az állam, hanem egy civil szervezet, a Mozgalom a Deszegregációért Alapítvány vállalta.

PÉNZÜGYI, ORVOSI, PSZICHOLÓGIAI ÉS SZOCIÁLIS SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

„Gyógyszert szedtem be, többször is. Egyszer kórházban is voltam. Az az igazság, őszintén megmondom, a mai napig az öngyilkosság van a fejemben. Nem tudom kivenni a fejemből. De ott van a négy gyerek, az, ami még visszatart. De hogy meddig fogom még ezt bírni, azt nem tudom. Egyre többet gondolok az öngyilkosságra [...] Megpróbáltam többször is a vasútnál. Nagyon, nagyon nehéz ez nekem, de a feleségemnek is, meg természetesen az egész családnak”.

A Fényeslitkén leszúrt 14 éves fiú édesapja (Az ügyet lásd fent a 8. fejezetben, a Igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés szakaszban)

Az ENSZ-kézikönyv a deklaráció alkalmazásáról a következőképpen határozza meg az

áldozatsegítő programok céljait:

„segítségnyújtás az áldozatoknak az érzelmi trauma feldolgozásában, a büntetőeljárásban való részvételükben, jóvátételhez való hozzájutásukban, és az áldozattá válással járó problémák kezelésében”.

H. K. ÉS N. F. ESETE

Az áldozatsegítő szolgálat átvállalta a temetéssel járó költségek kifizetését a Fényeslitkén leszűrt H. K. családjától (lásd az eset leírását e fejezetben az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés jogára vonatkozó szakaszban). Az elhunyt H. K. édesapja elmondta az Amnesty International-nek, hogy ő a traumától még mindig szenved, és öngyilkossági hajlamai vannak a fia halála miatt, de nem részesült pszichológiai tanácsadásban.

A TÁMOGATÁS TELJES HIÁNYA

2009. május 27-én A. városban. P. Cs. és felesége arra ébredt az éjszaka közepén, hogy egy idegen bemászott a házukba az ablakon keresztül. Az Amnesty International-t arról tájékoztatták, hogy egy férfi borotvával támadt rá a roma házaspárra, és megpróbálta elvágni P.Cs. torkát. P. Cs. azt nyilatkozta az Amnesty International-nek, hogy hét vágás is érte a nyakát. A támadásra P. Cs. szülei – akik a házaspárral élnek egy házban – is felébredtek, akik kihívták a mentőket és a rendőrséget. Majd állítólag P. Cs testvérét is felhívták, aki mire megérkezett, már dulakodás volt a házban. A család elmondása szerint a támadó magas, és fizikailag erős volt.

Az esetet követően P. Cs.-t, feleségét és gyermekét kórházba vitték, ahol ellátták őket. Hazafelé bevitték őket a rendőrségre, ahol tanúvallomást tettek. A férfi, aki rátámadt P. Cs. családjára szintén megsérült a dulakodás során, őt is kórházba vitték az eset után. Figyelembe véve a férfi sérüléseit, a rendőrség P. Cs. családja ellen is vizsgálatot indított, a támadó ellen elkövetett állítólagos testi sértés miatt. Amikor ez a jelentés íródott, a nyomozás az ügyben még mindig folyamatban volt.

A borotvatámadás áldozatainak elmondása szerint nem tájékoztatták őket a jogi segítségnyújtáshoz és egyéb támogatáshoz való jogaikról sem.

9. A GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNYEK FIGYELEMMEL KÍSÉRÉSE

ICERD részes államaként a magyar hatóságok kötelesek pozitív intézkedéseket hozni a diszkrimináció felszámolására. Az egyik legfontosabb előfeltétele a hatékony megelőző intézkedések kidolgozásának és elfogadásának a gyűlölet-bűncselekmények létezésére és mértékére vonatkozó információ, amit többek között adatgyűjtéssel és az esetek folyamatos figyelemmel kísérésével szerezhető meg.¹²⁷ A Faji Diszkrimináció Elleni Bizottság azt ajánlotta az ICERD-ben részes államoknak, hogy azok gyűjtsenek „átfogó statisztikai adatokat, vagy egyéb információkat a rasszizmussal és az idegengyűlölettel kapcsolatos cselekményekről szóló panaszokról, eljárásokról és ítéletekről, valamint az ilyen cselekmények áldozatainak kárenyhítéséről, függetlenül attól, hogy az ilyen bűncselekmények elkövetői fizettek-e kártérítést, vagy a közpénzekből finanszírozott állami program részeként kaptak kárenyhítést”.¹²⁸ Hasonlóképpen az ECRI is azt javasolta, hogy mivel a gyűlölet-bűncselekmények figyelemmel kísérése azt szükséges teszi, a rendőrség és azok a hatóságok, melyek jelentést kapnak, gyűjtsenek „részletes információkat az összes [rasszista incidenssel kapcsolatos] bejelentésről”. Emellett az ECRI azt is javasolta, hogy a bűnüldöző hatóságok és a bíróságok hozzanak létre nyilvántartási rendszereket, „amelyek azonnal rendelkezésre álló információkat tartalmaznak az elvégzett vizsgálatokról, vádemelésekről és a kiszabott büntetésekről ezekben az esetekben”.¹²⁹

Magyarországon a legfőbb ügyész gyűjti össze a büntető törvénykönyv különböző §-aival kapcsolatos eljárásokról szóló adatokat. Ezen adatok közé tartozik a megszüntetett vizsgálatok száma, azoknak az ügyeknek a száma, melyben vádemelést történt, valamint azon esetek száma, ahol a nyomozás eredményét „egyéb” kategóriába sorolják. Azonban nincs arra vonatkozó adat, ami azonosíthatná a vélt vagy valós közösséghez vagy csoporthoz tartozást, amelynél az áldozat a tagja volt.

Ahhoz, hogy értékelni tudják, hogy a magyar büntető törvénykönyv gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó rendelkezéseit eredményesen alkalmazzák-e, a hatóságoknak adatokat kellene gyűjtenie a rendőrségnek jelentett olyan esetek mértékéről, amelyben a gyűlölet lehetett az indíték, a gyűlölet-bűncselekmények számáról, ahol vádemelés történt, a bírósági tárgyalások kimeneteléről ezekben az esetekben, valamint ha nem történt vádemelés (a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó vagy egyéb rendelkezések alapján), akkor annak indokairól.¹³⁰ Az adatokat pedig a bűncselekmények által érintett csoportokra vonatkozóan kellene lebontani. Az EUMC felszólította az EU tagállamait a rasszista bűncselekményekkel kapcsolatosan, hogy azok „vezessenek be egyértelmű, következetes és könnyen hozzáférhető nyilvántartási rendszert, amely olyan statisztikai adatokat tartalmaz, amely nyomon követi a rasszista bűncselekményeket a büntető igazságszolgáltatási rendszerben, a rendőrségtől a bírósáig”.¹³¹ Az Alapjogi Ügynökség (amely átvette az EUMC a szerepét),¹³² egy 2007-ben kiadott jelentésében Magyarországot az EU tagállamai közül a „korlátozott” adatgyűjtési mechanizmussal rendelkezők közé sorolta, a rasszista bűncselekmények nyilvántartását illetően.¹³³

Az Amnesty International úgy véli, hogy az etnikai adatok hiánya akadályozza Magyarországot abban, hogy hatékonyan megelőzze a gyűlölet-bűncselekményeket, beleértve a romák sérelmére elkövetett bűncselekményeket.

ÖSSZEGZÉS ÉS AJÁNLÁSOK

A nemzetközi emberi jogi normákra és az Európai Emberi Jogi Bíróság ítélkezési gyakorlatára alapozva, ez a jelentés megpróbálta bemutatni, hogy a rasszista indíttatású bűncselekmények sajátos hatást gyakorolnak az áldozatokra, a közösségekre, valamint a társadalom egészére. Ennek megfelelően, sajátos eljárást igényel a gyűlölet-bűncselekmények beazonosítása és az ellenük való fellépés is.

Az Amnesty International aggodalmát fejezi ki, hogy a büntető igazságszolgáltatási rendszer hiányosságai miatt a magyar hatóságok elmulasztják megtenni a szükséges lépéseket a romák elleni erőszak megakadályozására, valamint az ez ellen való hatékony fellépés érdekében.

- A gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó rendelkezéseket a hatóságok nem megfelelően hajtják végre: hiányoznak a nyomozati szakaszra vonatkozó általános iránymutatások, ideértve azon iránymutatásokat, amelyek segítenék a hatóságokat annak meghatározásában, hogy a bűncselekményt vajon a gyűlölet motiválta-e. Emellett szintén nincsenek gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos szakértelemmel rendelkező szakosodott egységek a magyar rendőrségnél;
- A gyűlölet-bűncselekmények áldozatai nem kapnak megfelelő jóvátételt az erre vonatkozó törvényi rendelkezések ellenére sem, és úgy tűnik, hogy nehezen kapják meg az őket megillető támogatást és segítséget;
- Nem léteznek a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó lebontott adatok, ami pedig szükséges lenne a helyzet és a tendenciák figyelemmel kíséréséhez és a probléma megoldását célzó szakpolitikai programok kidolgozásához.

Az Amnesty International a következőket ajánlja

A DISZKRIMINÁCIÓ-ELLENES INTÉZKEDÉSEKKEL KAPCSOLATBAN

A magyar kormánynak:

- biztosítani kell a roma közösség, valamint más veszélyeztetett csoportok tagjai védelmét az erőszakos támadások ellen;
- egyértelmű üzenetet kell küldenie, hogy Magyarországon nem tolerálják a köztisztviselők, beleértve a bűnüldözési szervek és a közigazgatási szervek tisztviselőinek rasszista megjegyzéseit;
- ratifikálnia kell, és végre kell hajtania az Európai Emberi Jogi Egyezménynek a diszkrimináció általános tilalmára vonatkozó, 12. számú kiegészítő jegyzőkönyvét;
- ki kell dolgoznia egy cselekvési tervet, valamint sürgős intézkedéseket kell tennie a

gyűlölet-bűncselekmények és rasszista incidensek megelőzése és leküzdése érdekében.

A GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNYEKRE VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK VÉGREHAJTÁSÁVAL KAPCSOLATBAN

A magyar kormánynak:

- biztosítani kell, hogy a hatóságok a rasszista indíttatású erőszakot és más gyűlölet-bűncselekményeket alaposan és hatékony módon kivizsgálják, a megalapozottan felelősnek tartott személyek ellen vádat emeljenek, és bíróság elé állítsák őket, olyan jogi rendelkezések alapján, amelyek az emberi jogok megsértésének súlyát tükröző szankciókat vonnak maguk után;
- létre kell hoznia egy, az egész ország területén működő, a rasszista incidenseket és a gyűlölet-bűncselekményeket nyomon követő nyilvántartási rendszert;
- iránymutatást kell kidolgoznia a rendőrök és az ügyészek számára a Btk. 174/B §-a alapján, a közösség tagja ellen elkövetett bűncselekmények nyilvántartásba vételéről;
- civil szervezetekkel, közösségi szervezetekkel és kisebbségi képviselőkkel együttműködve fel kell vázolni és meg kell hoznia azokat az intézkedéseket, amelyek a rasszista és egyéb gyűlölet-bűncselekmények bejelentésére ösztönzik az áldozatokat. Ilyen például a gyűlölet-bűncselekményekkel foglalkozó szakügynökségek létrehozása, ahol a gyűlölet-bűncselekményeket be lehet jelenteni.

A Belügyminisztériumnak:

- általános iránymutatást kell kidolgoznia a rendőrök számára a Btk. 174/B § alapján minősíthető, a közösség tagjai ellen elkövetett- és más gyűlölet-bűncselekmények nyomozására vonatkozóan, és azt végre kell hajtatnia;
- létre kell hoznia egy gyűlölet-bűncselekménynek minősíthető incidenseket figyelemmel kíséző átfogó rendszert, különös figyelmet fordítva a rasszista bűncselekményekre. Az ellenőrzésnek ki kell terjedni az eljárás minden szakaszára, beleértve a panasztételt, a vádemelést és az ítéletek rögzítését.

A rendőrségnek:

- intézkedéseket kell hoznia a független és pártatlan, azonnal elindított és alaposan elvégzett nyomozás biztosítása érdekében;
- biztosítani kell, hogy minden rendőr részesüljön továbbképzésben a gyűlölet-bűncselekmények sajátosságait illetően, valamint a rendőrség szerepével kapcsolatban a gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelemben;
- együtt kell működnie a cigány önkormányzatokkal, emberi jogi szervezetekkel és más civil szervezetekkel olyan intézkedések meghozatalában, amelyek a gyűlölet-bűncselekmények bejelentésére ösztönzik a roma és más áldozatokat, és biztosítják a bejelentést tevők megtorlás elleni védelmét.

A KÖZÖSSÉG TAGJAI ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK NYILVÁNTARTÁSÁVAL KAPCSOLATBAN

A Belügyminisztériumnak:

- A különböző tendenciák felismerésének megkönnyítésére a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos adatgyűjtést hatékonyabbá kell tennie, oly módon, amely azonban biztosítja az emberi jogokat, beleértve a hátrányos megkülönböztetés tilalmát;
- közzé kell tennie az összegyűjtött adatokat;
- biztosítania kell, hogy a büntetőtörvénykönyv rendelkezéseinek alkalmazásáról, beleértve a kifejezetten a gyűlölet alapú erőszakkal foglalkozó 174./B §-ról gyűjtött adatok lebontását aszerint végezzék, hogy az áldozat milyen közösségi csoporthoz tartozik, és garantálnia kell, hogy az ilyen adatok gyűjtése összhangban álljon a nemzetközi normákkal és a személyes adatok védelmével.

A rendőrségnek:

- a gyűlölet-bűncselekmények beazonosítására és kivizsgálására speciális egységeket kell létrehozni, illetve ki kell jelölnie a speciális képzéssel rendelkező rendőrtiszteket megyei és a helyi szinten.

AZ ÁLDOZATSEGÍTÉSSEL KAPCSOLATBAN

Az Igazságügyi Minisztériumnak:

- biztosítania kell, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai ténylegesen élhessenek az igazságszolgáltatás és a jogorvoslat mechanizmusával, ideértve a megfelelő segítséget és támogatást a büntetőeljárás minden egyes szakaszában, és ha helyénvaló, akkor az eljárás befejezése után is. A támogatást és segítségnyújtást akkor is biztosítani kellene, ha az elkövetőket nem sikerül beazonosítani, bíróság elé állítani, illetve elítéltetni;
- biztosítania kell, hogy a rendőrség megfelelő képzésben részesüljön, annak érdekében, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak igényei teljesüljenek, és az áldozatok méltósághoz és magánélethez való jogai ne sérüljenek;
- biztosítania kell, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatait, és adott esetben az áldozatok családtagjait tájékoztassák a nekik járó támogatásokról, segítségnyújtásról és védelemről, valamint, hogy felajánlják nekik az áldozatsegítő szolgáltatásokat és biztosítsák, hogy ténylegesen igénybe is vehessék ezeket a szolgáltatásokat, beleértve a pszichológia tanácsadást és a jogsegély szolgáltatást a nyomozás és a büntetőeljárás során és az ügy lezárása után is;
- ki kell dolgoznia olyan programokat és projekteket, amelyek képessé teszik a roma áldozatokat a gyűlölet-bűncselekmények bejelentésére.

VÉGJEGYZET

- 1 Beleértve az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményt (ECHR), a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát, és a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezményt.
- 2 Emberi Jogok Európai Bírósága, Nachova és mások kontra Bulgária, Nagytanács Ítélete, 2005. július 6, 43577/98 és 43579/98 szám, § 145.
- 3 EBESZ-ODIHR, Combating Hate Crimes in the OSCE region, Varsó, 2005, 12. oldal.
- 4 Lásd: Explanatory Report to ECRI General Policy Recommendation No 11 on combating racism and racial discrimination in policing (Az ECRI 11. számú, a rasszizmus és a faji megkülönböztetés ellen a rendfenntartás területén folytatott küzdelemről szóló általános ajánlásához tartozó magyarázat,) 66. bekezdés
- 5 A Magyar Alkotmány felhatalmazza a nemzeti és etnikai kisebbségeket, hogy helyi kisebbségi önkormányzatokat hozzanak létre. A kisebbségi önkormányzatok tagjainak választása az önkormányzati választások során történik, és a kisebbségi önkormányzatok párhuzamosan működnek a helyi önkormányzatok mellett. A helyi kisebbségi önkormányzati képviselőknek joga van hozzájárulni az összes közpolitikai kérdés vitájához a helyi képviselőtestület ülésein való garantált részvételi lehetőségük révén. A helyi kisebbségi önkormányzatot akkor lehet létrehozni, ha az adott településen élő kisebbségi csoportból 30 fő regisztráltatja magát a kisebbségi választói jegyzékben. Lásd: National Democratic Institute és EBESZ-OHRID, 'The Hungarian Minority Self-Government System as a Means of Increasing Romani Political Participation' (A magyar kisebbségi önkormányzati rendszer, mint a romák politikai részvétele növelésének eszköze) 2007.
- 6 Az IMF végrehajtó tanácsa 12 milliárd eurós készenléti hitelmegállapodást hagyott jóvá Magyarország számára, IMF sajtóközlemény 08/275, 2008. November 6A .
- 7 Dena Ringold, Mitchell A. Orenstein and Erika Wilkens, "An Overview of Roma Poverty and Welfare", in Roma in an Expanding Europe: Breaking the Poverty Cycle, The World Bank, 2005, 31. oldal. A szegénységi küszöb az egy főre jutó kiadás középértékének 50 százaléka.
- 8 ECRI 2009-es jelentése Magyarországról, (negyedik ellenőrző ciklus).
- 9 Minority Rights Group International, World Directory of Minorities and Indigenous People – Hungary : Roma 2009. augusztus, letölthető <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49749d143c.html>.
- 10 EBESZ-ODIHR, Addressing violence, promoting integration. Field assessment of violent incidents against Roma in Hungary, 44. oldal.
- 11 Vladimír Špidla nyilatkozata, 2009. február 26, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=464>.
- 12 ECRI 2009-es jelentése Magyarországról, (negyedik ellenőrző ciklus), CRI (2009)3, 2009. február 24, 24. oldal.
- 13 Beszámoló a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosságának tevékenységéről 2006, <http://www.kisebbségiombudsman.hu/hir-271-annual-report-of-the-parliamentary.html>.
- 14 ECRI 2009-es jelentése Magyarországról, (negyedik ellenőrző ciklus), CRI (2009)3, 2009. február 24.
- 15 Budapest Sun, 2007. december 12 .
- 16 ECRI 2009-es jelentése Magyarországról, (negyedik ellenőrző ciklus), CRI (2009)3, 2009. február 24, 26. oldal, EBESZ-ODIHR, Addressing violence, promoting integration. Field assessment of violent incidents against Roma in Hungary, 31. oldal
- 17 BBC News Online, 2010. április 24.
- 18 Amnesty International interjúja a Pest Megyei Rendőrfőkapitánysággal, Budapest, 2010. március 26.
- 19 Fejér Megyei Hírlap, "A Jobbik szervezett demonstrációt Kiskunlacházán", 27. Szeptember 2009. http://www.fmh.hu/belfoldi/20090927_jobbk_demonstralt_kiskunlachazan.aspx.
- 20 Szakértőkből álló független szervezet, amelyet a magyar kormány az esélyegyenlőség elősegítése és a diszkrimináció elleni küzdelem céljából hozott létre. Az

EBH egyenlő bánásmód megsértése miatt beadott egyéni panasz vagy közérdekű igényérvényesítési kérelem alapján vizsgálatot folytat.

- 21 Kádár, A., Körner, J., Moldova, Z., Tóth, B. "Szigorúan ellenőrzött iratok A magyar igazgatási gyakorlat hatékonyságáról", Magyar Helsinki Társaság, Budapest 2008, 36. oldal
- 22 Magyar Helsinki Bizottság, "Briefing Paper for the Council of Europe Commissioner for Human Rights", 2009. szeptember 29.
- 23 US Department of State: "2009 Human Rights Report: Hungary", letölthető: <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eur/136035.htm>
- 24 The Budapest Times: "Police union-Jobbik ties not kosher: ORFK", 2009. június 3.
- 25 Politics.hu: "Police union banned from cooperating with Jobbik, party defiant", 2009. június 4.
- 26 Az Európa Tanács nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezménye, ETS No. 157.
- 27 EBESZ Miniszteri Tanács 13/06. sz. döntése az intolerancia és a diszkrimináció elleni küzdelemről, a kölcsönös tisztelet és megértés előmozdításáról, Brüsszel, 2006. december 5..
- 28 Lásd például Tara Bedarddal, az Európai Roma Jogok Központjának programigazgatójával, a Deutsche Welle által készített interjút, 2010. május 18. <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,5583163,00.html> .
- 29 Amnesty International interjúja a Nemzeti Nyomozó Irodával, Budapest, 2010. február 5. http://www.huembwas.org/Z_News/20090427_Hungarian%20Roma%20Policy/Hungarian%20Roma%20Policy.htm .
- 30 Magyar Nagykövetség – Washington D.C., 2009. április 27. http://www.huembwas.org/Z_News/20090427_Hungarian%20Roma%20Policy/Hungarian%20Roma%20Policy.htm
- 31 Az Amnesty International nem hozza nyilvánosságra az áldozatok személyét a védemük és családjuk védelme érdekében.
- 32 EBESZ-ODIHR, "Addressing violence, promoting integration. Field assessment of violent incidents against Roma in Hungary". June-July 2009, Varsó, 2010. június-július, 5. oldal.
- 33 2010 júniusában a gyanúsítottak előzetes letartóztatásban voltak. A magyar büntetőeljárásról szóló törvény különbséget tesz az őrizetbe vétel- ami legfeljebb 72 óráig tarthat - és az előzetes letartóztatás között, amelyet a bíróság rendelhet el bizonyos feltételek mellett (129. §-a (1), (2) bekezdés). A előzetes letartóztatás teljes időtartama nem haladhatja meg az egy évet a bírósági végzést követően.
- 34 MTI – Magyar Távirati Iroda, "Police conclude investigation of Roma killings", 2010. július 7.
- 35 Lásd az "aljas indokot" részletesebben az 5. fejezetben 'Gyűlölet-bűncselekmények tilalma: jog és gyakorlat'.
- 36 Index/MTI, "Romagyilkosságok: benyújtották a vádiratot", 2010. szeptember 8.
- 37 EBESZ-ODIHR, Combating Hate Crimes in the OSCE region, Varsó, 2005, 12. oldal
- 38 Emberi Jogok Európai Bírósága, Nachova és mások kontra Bulgária, Nagytanács Ítélete, 2005. július 6, 43577/98 és 43579/98 szám, § 145.
- 39 Lawrence, F.M. "Racial violence on a small island" in Iganski, P., The Hate Debate, Profile books, 2002, 36-53. oldal
- 40 American Psychological Association, Hate Crimes Today: An Age-Old Foe in Modern Dress, Psychology Examines the Issues, Washington, 1998.
- 41 EBESZ-ODIHR, Combating Hate Crimes in the OSCE region, Varsó, 2005, 12. oldal
- 42 Embei Jogok Európai Bírósága, Nachova és mások kontra Bulgária, Nagytanács Ítélete, 2005. július 6, 43577/98 és 43579/98 szám, § 145.
- 43 B. M. – a támadásozozat utolsó áldozata, akit házában lőttek le Kislétán. A rendőrség szerint az elkövetők berúgták háza ajtaját.
- 44 ICERD, 2 (1d) cikk.
- 45 ICERD, 1 (1) cikk.

46 Erőszakos támadások a romák ellen Magyarországon Itt az idő a rasszista indíték kivizsgálására

-
- 46 Embei Jogok Európai Bírósága, LCB kontra Egyesült Királyság, Ítélet, 1998. július 9, § 36
- 47 Embei Jogok Európai Bírósága, Osman kontra Egyesült Királyság, Ítélet, 1998. október 28. § 115
- 48 Embei Jogok Európai Bírósága, Kelly és mások kontra Egyesült Királyság (no. 30054/96) és Shanaghan kontra Egyesült Királyság (no 37715/97), 2001.
- 49 Embei Jogok Európai Bírósága, Ramsahai és mások kontra Hollandia (no. 24746/94), Nagytanács Ítélete, 2007. május 15. § 324
- 50 Embei Jogok Európai Bírósága, Kukajev kontra Oroszország (no. 29361/02), Ítélet, 2007. november 15. § 95
- 51 Embei Jogok Európai Bírósága, Ögur kontra Törökország, Nagytanács Ítélete, (no. 21954/93), § 92, ECHR 1999-III, Güleç kontra Törökország, Ítélet 1998. július 27. § 82, McKerr kontra Egyesült Királyság (no. 28883/95), 2001.
- 52 Embei Jogok Európai Bírósága, Šečić kontra Horvátország, Ítélet, § 67-69.
- 53 Embei Jogok Európai Bírósága, Stocia kontra Románia, Ítélet, §119.
- 54 A Tanács 2008/913/IB kerethatározata (2008. november 28.) a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 328, 2008. december 6., 55–58. oldal
- 55 A nyilaskereszt a magyar nemzeti-szocialista párt jelképe volt a második világháború alatt; a sarló-kalapács pedig a kommunizmus szimbóluma.
- 56 A Btk. 174/B. §-a: közösség elleni erőszak.
- 57 A Btk. 166. §-a (1) és (2)(c) bekezdése alapján aki mást megöl, bűntettet követ el, és öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, viszont a bűntetés tíz évtől húsz évig terjedő, vagy életfogytig
- tartó szabadságvesztés, ha az emberölést aljas indokból, illetőleg célból követték el.
- 58 A Btk. 170 §-a (1) és (3) bekezdése alapján aki más testi épségét vagy egészségét sérti és a sérülés vagy a betegség nyolc napon belül gyógyul, két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő, azonban ha a testi sértést aljas indokból vagy célból követik el, a bűntetés három évig terjedő szabadságvesztés. Hasonlóan, a Btk. 170 §-a (1) és (3) bekezdése alapján, ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon túl gyógyul, az elkövető három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, de ha a testi sértést aljas indokból vagy célból követik el, a bűntetés büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés.
- 59 ECRI 2009-es jelentése Magyarországról, (negyedik ellenőrző ciklus), CRI (2009)3, 2009. február 24. 14. oldal.
- 60 A rendelkezés címét "nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport tagja elleni erőszak"-ról a "közösségnek tagja elleni erőszak" -ra módosították 2010. februárjában.
- 61 ECRI, Harmadik jelentés Magyarországról, elfogadva: 2003. december 5., CRI (2004) 25, 10. oldal.
- 62 CERD 31 sz. Általános ajánlása– I, A 1 (b).
- 63 Goodey, J., "Racist Crime in the European Union: Historical Legacies, Knowledge Gaps, and Policy Development". In: Goodey, J & Aromaa, K.(Szerk) 2008. 18. oldal.
- 64 A TASZ Legfőbb Ügyésznek címzett a Btk. 174/B §-ának értelmezése tárgyában írt válaszlevele, 2010. április 14.
- 65 Beszámoló a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának tevékenységéről, 2008.
- 66 Papp A., "Human Rights and Ethnic Data Collection in Hungary", Human Rights Review (2008) 9, 118. oldal.
- 67 Az Amnesty International interjúja a Legfőbb Ügyészség képviselőjével, Budapest, 2010. február 3.
- 68 A Bűnmegelőző és Áldozatsegítő Osztály vezetőjének az Amnesty International-hoz intézett levele.
- 69 Papp A., "Human Rights and Ethnic Data Collection in Hungary", Human Rights Review (2008) 9.

-
- 70 EBESZ-ODIHR, Combating Hate Crimes in the OSCE region, Varsó, 2005, 26. oldal.
- 71 Bell, J., "Policing Hatred: Law Enforcement, Civil Rights, and Hate Crime," New York University, 2002, 12. oldal.
- 72 Oakley, R, "Policing Racist Crime and Violence, A Comparative Analysis", EUMC, 2005. szeptember.
- 73 Oakley, R, "Policing Racist Crime and Violence, A Comparative Analysis", EUMC, 2005. szeptember, 16. oldal.
- 74 ECRI, Második jelentés Magyarországról, elfogadva: 1999. július 18, CRI (2000) 5, 6. oldal.
- 75 ECRI, Harmadik jelentés Magyarországról, elfogadva: 2003. december 5. 2003. CRI (2004) 25, 10. oldal 19. oldal.
- 76 Az Amnesty International interjúja dr. Kárpáti Miklóssal, Budapest, 2010. január 29; aldr. Csonka Árpáddal, Salgótarján, 2010. február 5; dr. Udvary Mártonnal, Budapest, 2010. március 24.
- 77 Az Amnesty International interjúja Mohácsi Viktóriával, 2010. január 29.
- 78 Beszámoló a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosának Tevékenységéről 2008.
- 79 Beszámoló a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosának Tevékenységéről 2008. 79. oldal.
- 80 3/2003 számú EBESZ határozat, Cselekvési terv az EBESZ-területén élő romák és szintik helyzetének javítására, EBESZ Miniszteri Tanácsa, Maastricht 2003; 4/2003 EBESZ határozat, Tolerancia és Diszkriminációmentesség, EBESZ Miniszteri Tanácsa, Maastricht 2003.
- 81 ECtHR, Stocia kontra Románia, Ítélet, §119.
- 82 Oakley, R, "Policing Racist Crime and Violence, A Comparative Analysis", EUMC, 2005. szeptember.
- 83 Papp A., "Human Rights and Ethnic Data Collection in Hungary", Human Rights Review (2008) 9.
- 84 Gray, Z., "The importance of ethnic data for promoting the right to education," in Minority Rights Group, State of the World's Minorities and Indigenous Peoples.
- 85 Európa Tanács, Egyezmény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során, 9. cikk (2a) bekezdés.
- 86 CERD, 4. számú Általános ajánlása, "Demographic composition of the population" (A lakosság demográfiai összetétele), 25/08/1973.
- 87 Timo Makkonen, "Measuring Discrimination: Data Collection and the EU Equality Law," Európai Bizottság, 2007, 72. oldal
- 88 Lásd Bécsi Egyezmény a szerződéses jogáról. Általában úgy értelmezik, hogy a nemzetközi szokásjogot tükrözi.
- 89 ECRI, Második jelentés Magyarországról, elfogadva: 1999. július 18, CRI (2000) 5, 8. pont.
- 90 Oakley, R, "Policing Racist Crime and Violence, A Comparative Analysis", EUMC, 2005. szeptember. 27. oldal.
- 91 A Legfőbb Ügyészség Balázs Dénesnek, a TASZ elnökének címzett levele, 2010. április 2.
- 92 Lásd: CERD 2.7 számú Általános ajánlása, "Romák elleni diszkrimináció".
- 93 Az ECRI 11. számú, a rasszizmus és a faji megkülönböztetés ellen a rendfenntartás területén folytatott küzdelemről szóló általános ajánlásához tartozó magyarázat, (Explanatory Report to ECRI General Policy Recommendation No 11 on combating racism and racial discrimination in policing) 66. bekezdése, az Általános ajánlás 11. bekezdésének magyarázata, amely azt ajánlja a hatóságoknak, hogy „biztosítsák, hogy a rendőrség alapos nyomozást folytasson a rasszista bűncselekmények esetében, többek között azáltal is, hogy a közönséges bűncselekmények faji indítékait teljes mértékben figyelembe veszi”.
- 94 EBESZ-ODIHR, Addressing violence, promoting integration. Field assessment of violent incidents against Roma in Hungary, 12. oldal.
- 95 ERRC, TASZ, NEKI, Jelentés a 2009. február 23-án, Tatárszentgyörgyön történt kettős gyilkosság körülményeiről és az eljáró hatóságok munkájáról, Budapest, 2009. május 7, 5. oldal.

48 Erőszakos támadások a romák ellen Magyarországon Itt az idő a rasszista indíték kivizsgálására

-
- 96 ERRC, TASZ, NEKI, Jelentés a 2009. február 23-án, Tatárszentgyörgyön történt kettős gyilkosság körülményeiről és az eljáró hatóságok munkájáról, Budapest, 2009. május 7, 5. oldal.
- 97 ERRC, TASZ, NEKI nyilvános közleménye, Egy évvel a tatárszentgyörgyi kettős gyilkosság után, az országos rendőrfőkapitány elismerte az áldozatok tisztességes eljáráshoz való jogának megsértését (Hungarian Head of Police Acknowledges violation of the victim's right to fair procedure one year after the double murder committed in Tatárszentgyörgy). 2010. február 18, <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=3064> (a magyar nyelvű változat elérhető a NEKI weboldalán).
- 98 Független Rendészeti Panasztestület, 366/2009 (nov.1) számú állásfoglalás (ügyszám: 101/2009/Pan.).
- 99 Explanatory Report to ECRI General Policy Recommendation No 11 on combating racism and racial discrimination in policing, 66. bekezdése.
- 100 Amnesty International interjúja a Pest Megyei Rendőrséggel, Budapest 2010. március 26.
- 101 Amnesty International interjúja a Legfőbb-Ügyészséggel, Budapest , 2010. február 3.
- 102 Az ECRI 11. számú Általános ajánlása a rasszizmus és a faji megkülönböztetés ellen a rendfenntartás területén folytatott küzdelemről, 14 bekezdés ; Oakley, R, "Policing Racist Crime and Violence, A Comparative Analysis", EUMC, 2005. szeptember, 8.1 (f). ajánlása.
- 103 Amnesty International interjúja a Pest Megyei Rendőrséggel, Budapest 2010. március 26.
- 104 Oakley, R, "Policing Racist Crime and Violence, A Comparative Analysis", EUMC, 2005. szeptember, 8.1 (g). ajánlása.
- 105 Az ECRI 11. számú, a rasszizmus és a faji megkülönböztetés ellen a rendfenntartás területén folytatott küzdelemről szóló általános ajánlásához tartozó magyarázat, (Explanatory Report to ECRI General Policy Recommendation No 11 on combating racism and racial discrimination in policing); EBESZ-ODIHR, Az erőszak leküzdése és az integráció elősegítése. Romák elleni erőszakos incidensek helyszíni vizsgálata Magyarországon (Addressing violence, promoting integration. Field assessment of violent incidents against Roma in Hungary), 50 oldal.
- 106 Bell, J., Policing Hatred: Police Bias Units and the Construction of Hate Crime, in: Perry, Barbara (Szerk.) Hate and Bias Crime. A Reader, 2003, 431-432 oldal
- 107 EBESZ: "Combating Hate Crimes on the OSCE Region", Bécs, 2005, 37 oldal
- 108 ECRI 2009-es jelentése Magyarországról, (negyedik ellenőrző ciklus), CRI (2009)3, 2009. február 24, 14. oldal.
- 109 CERD 31. számú Általános ajánlása - I/2/B 5 (i).
- 110 EBESZ: Cselekvési terv az EBESZ-területén élő romák és szintik helyzetének javítására, Maastricht , 2003. december 1 – 2.
- 111 EBESZ-ODIHR: "Police and Roma and Sinti: Good Practices in Building Trust and Understanding", Bécs, 2010., 58-59 oldal.
- 112 Emberi Jogok Európai Bírósága, Nachova és mások kontra Bulgária, Nagytanács Ítélete, 2005. július 6, 43577/98 és 43579/98 szám, és Shanaghan kontra Egyesült Királyság (no 37715/97), 2001.
- 113 Amnesty International interjúja a Baranya Megyei Ügyészséggel, Pécs, 2010. február 8.
- 114 UN Office for Drug Control and Crime Prevention: Handbook on the Use and Application of the Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. New York, 1999,
- 115 Európa Tanács Miniszteri Bizottsága Rec (2006)8. számú ajánlása a tagországok számára a bűncselekmények áldozatainak történő segítségnyújtásról (Council of Europe Committee of Ministers Recommendation to member states (2006)8 on assistance to crime victims) 5.2; Az ENSZ a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás alapelveiről szóló deklarációja, 6. elv.
- 116 Oakley, R., "Policing Racist Crime and Violence, A Comparative Analysis", EUMC, 2005., 21. oldal.
- 117 Lásd fent a 48. végjegyzetben a hivatkozást az Európai Emberjogi Bíróság esetjogára.
- 118 Lásd Európa Tanács Miniszteri Bizottsága Rec (2006)8 számú ajánlása a tagországok számára a bűncselekmények áldozatainak történő segítségnyújtásról, 6.

bekezdés.

119 Európa Tanács Miniszteri Bizottsága Rec (2006)8 számú ajánlása a tagországok számára a bűncselekmények áldozatainak történő segítségnyújtásról, 5.2. bekezdés.

120 Handbook on the Use and Application of the Declaration of the Basic Principles of Justice for the Victims of Crime and Abuse of Power.

121 A Büntemegelőzési és Áldozatsegítési Osztály vezetőjének az Amnesty Internationalhoz címzett levele, 2010. május 27.

122 2008-ban és 2009-ben 18 hónap leforgása alatt a Mozgalom a Deszegregációért Alapítvány, Mohácsi Viktória, az Európai Parlament volt tagja által vezetett civil szervezet mintegy 50 támadást regisztrált, valamint az Európai Roma Jogok Központja (ERRC) több mint 40 olyan támadást gyűjtött össze, ahol erős jelek utalnak a rasszista motivációra.

123 ECRI 2009-es jelentése Magyarországról, (negyedik ellenőrző ciklus), CRI (2009)3, 2009. február 24. valamint ECRI Harmadik jelentés Magyarországról, elfogadva: 2003. december 5., CRI (2004) 25, 10. oldal.

124 ECRI 2009-es jelentése Magyarországról, (negyedik ellenőrző ciklus), CRI (2009)3, 2009. február 24, 22. bekezdés.

125 2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről.

126 A jogi támogatáshoz való jogosultság jövedelem kritériumának felső határa 2006-ban.

127 EBESZ-ODIHR, "Combating Hate Crimes in the OSCE region", Varsó, 2005, 14. oldal.

128 CERD XXXI. számú Általános ajánlása a faji diszkrimináció megelőzéséről a büntetőjogi rendszerben.

129 Az ECRI 11. számú, a rasszizmus és a faji megkülönböztetés ellen a rendfenntartás területén folytatott küzdelemlről szóló általános ajánlásához.

130 ECRI, Második jelentés Magyarországról, elfogadva: 1999. július 18, CRI (2000).

131 EUMC, "Rasszizmus és Idegengyűlölet az Európai Unió tagállamaiban, Tendenciák, Fejlemények és Legjobb Gyakorlatok 2002-ben" (Racism and xenophobia in the EU Member States: Trends and developments, and Good Practices in 2002) 2002, 89. oldal.

132 2007 márciusában az EUMC-t felváltotta a Európai Alapjogi Ügynökség.

133 Európai Alapjogi Ügynökség, Jelentés a Rasszizmusról és Idegengyűlöletről az Európai Unió tagállamaiban, 2007. Bécs, 121. oldal.

AKÁR EGY NAGY HORDEREJŰ
KONFLIKTUS KÖZEPÉN, AKÁR A VILÁG
ELFELEJTETT SARKÁBAN, AZ **AMNESTY
INTERNATIONAL** AZ IGAZSÁGÉRT,
SZABADSÁGÉRT ÉS AZ EMBERI
MÉLTÓSÁGÉRT KAMPÁNYOL,
ÉS EGY JOBB VILÁG ÉPÍTÉSÉRE TÖREKSZIK

MIT TEHETSZ?

Az aktivisták világszerte megmutatták, hogy le lehet győzni a veszélyes erőket, amelyek aláássák az emberi jogokat. Vegyél te is részt a mozgalomban. Küzdj azok ellen, akik a félelmet és a gyűlöletet terjesztik.

■ Csatlakozz az Amnesty International-hez és válj részévé egy világméretű mozgalomnak, ami az emberi jogok megsértésének megszüntetéséért kampányol. Segíts nekünk, hogy változást érijünk el.

■ Támogasd az Amnesty International munkáját adományoddal.

Együtt képesek vagyunk arra, hogy hallassuk a hangunkat.

Szeretnék bővebb információt kapni, hogy hogyan válhatnék az Amnesty International tagjává.

☐

Név:

Cím:

Ország:

Email:

☐ Szeretném támogatni az Amnesty International-t adományommal (adományokat a következő pénznemben tudunk elfogadni UK£, US\$ vagy €)

Felajánlott összeg:

Visa ☐

Mastercard ☐

Kártyaszám:

Lejárat:

Aláírás

Kérjük, küldd vissza ezt a nyomtatványt az országodban levő Amnesty International iroda címére. Itt megtalálhatod az Amnesty International irodákat világszerte:
www.amnesty.org/en/worldwide-sites

Ha nincs az Amnesty International-nek irodája az országodban, akkor kérjük, küldd vissza a nyomtatványt a következő címre:

Amnesty International, International Secretariat, Peter Benenson House,
1 Easton Street, London WC1X 0DW, United Kingdom

**SEGÍTENI
SZERETNÉK**

www.amnesty.org

ERŐSZAKOS TÁMADÁSOK A ROMÁK ELLEN MAGYARORSZÁGON: ITT AZ IDŐ A RASSZISTA INDÍTÉK KIVIZSGÁLÁSÁRA

Egyre gyakoribbak a romák ellen elkövetett erőszakos támadások, melyről általában úgy vélik, hogy rasszista indíttatásúak, de a hatóságok nem vizsgálják ki megfelelően az ügyeket.

18 hónap leforgása alatt, 2008. januárja és 2009. augusztusa között, Magyarország különböző részein hat roma férfi, nő és gyermek vesztette életét a hasonló esetekből álló támadássorozatban. Röviddel az utolsó gyilkosság után négy férfit letartóztattak. Ugyanezen időszak alatt, a helyi civil szervezetek több mint 40 különböző, a roma közösség tagjai ellen elkövetett támadást regisztráltak Magyarországon.

Ugyanakkor, 2006 óta a romák elleni diszkriminatív attitűdök egyre inkább elfogadottá váltak a közbeszédben Magyarországon. Az eredetileg csak a szélsőjobboldali politikai csoportok által használt sértő kifejezések mára már elfogadottá váltak a mainstream médiában is.

A jelentés első kézből származó, maguktól az áldozatoktól beszerzett információkat tartalmaz a támadásokról, melyről a közösség tagjai közül többen úgy vélik, hogy elkövetésüket rasszista előítélet motiválta. A jelentés ugyancsak kiemeli a romák elleni támadások kivizsgálása és az ezzel kapcsolatos büntetőjogi eljárások során felmerülő hiányosságokat, és felszólítja a magyar hatóságokat, hogy biztosítsanak megfelelő védelmet az erőszak ellen a roma közösség, valamint más csoportok tagjai részére. A jelentés javasolja a hatóságoknak, hogy tegyenek lépéseket a rasszista indíttatású bűncselekmények kivizsgálásának és regisztrálásának javítása érdekében, valamint biztosítsák, hogy az áldozatok megfelelő támogatásban részesüljenek.

www.amnesty.org

Index: EUR 27/001/2010
2010. november

AMNESTY
INTERNATIONAL

